

Apró hirdetések

Pályázatok és apróhirdetések díjazása: Minden szó egyszerű beiktatása 16, vastagon szedett betűkből 32 fillér. Állástkeresőknek 10, ill. 20 fillér. Legkisebb hirdetés díja P 2.—. *Az összeg előre küldendő be;* lehet 10 filléres levélbélyegeken is. Jelítség levelek továbbításához 20 fillér bélyeg mellékelendő.

MAGYARORSZÁG egyik legnagyobb városában jól vezetett, elegánsan berendezett *orth. vendéglő* (baromfiüzlettel, vagy anélkül), Palesztinába való utazás miatt jutányosan eladó. *„Biztos parnószo”* jelige. (20 fill. bélyeg.)

TÓRAFELSZERELÉST ezüst *K'le kajdest* megvételre keresek. Cim kettőslepon „Kéz alatt” jeligére a kiadóban.

KELLEMESE HANGU 24 éves volt böcher benősülne, ahol a *scheit* kitáncolhatná. Weisz Ferenc, Budapest, Király-utca 29.

EGY-KÉT fiatalember részére szoba kiadó, esetleg ellátással. Budapest Magdolna-utca 42. I. 7.

ORTH. FIATALEMBER, 6 középiskolát végzett optikus, esetleg más ipari szakmában vagy üzletben, mint tanuló teljes ellátás ellenében elhelyezkednék. Cim a kiadóban.

KÜLÖNBEJÁRATU, garantált tiszta utcai szoba, jobb orth. családnál elsőrangú ellátással, mérsékelt árték egy-két személynek fürdőszoba és telefonhasználatot kiadó. Bővebbet: Tel. 35-2-80.

ORVOS-CSALÁD vállal teljes ellátásra órákat vagy diákleányt. VIII. gimnazista leányunk korrepetál. Dr. Kohn, Budapest, Király-utca 56.

PALESZTINAI állampolgár nőszülni óhajt. Leveleket „Jeruzsálem” jeligén a kiadóhivatal továbbítja. (20 fill. bélyeg.)

ÜGYES kézilány elsőrendű angol-francia ruhaszalónba ellátással felvétetik. (Orth. háztartás.) Weiszmann, Budapest, Király-utca 13.

HÁZTARTÁSOM vezetésére oly szigorúan orth. *mindenest* keresek, ki a háztartás minden ágában járatos és az összes háziteendőket elvégzi. Gyermek nincs. Ajánlatok igénymegjelöléssel: Gerendás S., Zomba. (Tolna-m.)

OKLEVELES, külön német képesítéssel is bíró fiatal tanítónő háztanító-nevelőnői állást vállal, vidékre is. „Dunántúli” jelige.

SZEDŐ-NYOMÓ *segédet* azonnal felvesz: Haimann-nyomda, Encs.

FAKERESKEDÉSEMBE inasnak azonnal felveszek, jó orth. házból való ügyes, megbízható, értelmes fiút. Levélbeli ajánlatot kérek: Kohn Vilmos, Guta, (Szlovenczkó).

PÉKSÉGEMBE való benősülésre keresek szép fiatal leányom részére valóságos szakembert jó orth. családból. *„Voll böcher előnyben”* jelige. (20 f. bélyeg.)

MISKOLCON úri családnál 16 éves leányomnak az iskola-icényre teljes ellátást keresek. Ajánlatok ármegjelöléssel „Komfort” jeligére.

SÁDCHEN biztos eredménnyel közvetít házasságot diszkreáció mellett. Fényképes válaszbélyeg mellékelendő! Schmalhausen Márton, Mátészalka, Zöldfa-u. 15. (Budapesten, Rombach-u. 13. I. 6.)

BÖCHER, aki egyben baromfi-metsző és néhány gyermek *chumis-rasi, tnach, gemöre-oktatását* elvállalja, küldje be ajánlatát. Grünwald József, Békéscsaba, Jókai-u. 10.

NYUGALMAZOTT tanító, valódi vallásos ház. évállal a jövő tanévre 1—2 gyermeket teljes ellátásra. Cim: Müller, Bratislava, Edlov-dvor.

ELŐKELŐ orth. családnál művelt és intelligens fiatalember, kiváló talmidchóchom, kitiűnő kereskedő részére benősülés, vagy megfelelő hozománnyal rendelkező szép, fiatal leány keresetetik. *„Voll pozsonyi böcher.”*

SZEPTEMBER 1-RE felveszünk angró fűszerüzletünkbe megbízható, vallásos *segédet*. Klein és Reich, Edelény.

TANITÓKÉPZŐS, volt böcher elvállalna korrepetálást és Chumis-Rasi tanítást lakásért, vagy csekély díjazásért szeptember hóban. „Voll talmudista” jelige.

TANULÓNAK zsidó leány fizetéssel felvétetik. Skrek, Dob-u. 27.

HARMINCKÉT ÉVES jobb önálló iparos, nőül venné azt a szőlő komoly zsidó érzésű leányt, aki lehetővé tenné mindkettőjük, Palesztinába való kijutását. „Tiszantúli” jeligére. (20 filléres bélyeg.)

NYOMÁSSEGÉDET (papírszakmát is értő), aki akvizíciós végett a környéket kerékpáron látogatná, felvesz: Goldstein, Tiszafüred.

MÁTRAFÜREDEN orth. kóser *Kleinpenzió* a fenyves mellett, villasorban, teljesen pormentes. Utószézonan P. 5-től. Klein Sámuel, Mátrafüred.

KERESEK szigorúan vallásos háztartásomba, munkaszerető jól főző leányt vagy asszonyt, esetleg jobb fizetéssel mindenek szakszónót, szept. 1-i belépésre. Grünberger Endre, Egyek. (Hajdumegye.)

ÖNÁLLÓ eladó, szerény igényű rőfősegédet azonnali belépésre keresek. Rosenberger Gyula, Kunmadaras.

KELLEMESE hangú, sok évi gyakorlattal bíró előimádkozó: *baal müszaif*, állást keres. Esetleg állancó alkalmaztatásra is. Cim: Müllernél, Bratislava, Edlov-dvor.

TEKINTÉLYES kereskedő, nagy talmidchóchom; két intelligens, több nyelvet beszélő, szigorúan vallásos leánya részére partit keres. 35—50 éves urak, kik elsőrendű házias élettársat keresnek, jelentkezzenek „Zviug jöfe” jeligére: Müllerhez, Bratislava, Edlov-dvor.

JÖLKERESŐ intelligens orth. kereskedő feleségül venne csinos és jómócu orth. leányt. Bizalommal irt válaszokat „Megpróbálok” jeligére B'ocknerhez Andrásy-ut 4.

SZLOVENSZKÓN 35 éves izr. fakeskedő nőszülné, elvenne intelligens kereskedőcsaládból megfelelő hozománnyal, fess, művelt, vallásos leányt. Esetleg benősülne is. Ajánlatokat „Szép jövő” jelige alatt fényképpel, bélyeggel: Müller, Bratislava, Edlov-dvor továbbít.

Pályázatok

A mezőkövesdi orth. hitközség a megüresedett előimádkozó-metszői állásra pályázatot hirdet. Jó előimádkozó, 40 éven aluli magyar állampolgárok, kiknek 3 elismert orth. rabbittól kabolójuk van, küldjék be pályázatukat alulírott hitközségi elnökhöz.

A főünnepekre kellemes hangú **baal müszaif** jóré somájim előimádkozót keresünk. Utiköltség csak a meghívottaknak térítetik meg.

Haar Jenő Dr. Schreiber Lajos
hitk. jegyző hitk. elnök

A sajaszentpéteri orth. hitközség a nagyünnepekre kellemeshangú előimádkozót (talmidchóchom שו"ת merabbim) keres, aki felváltva **sachriszt** és **müszaif** előimádkozni képes. Csak meghívottak jöhetnek próbára. Pályázatok alulírott címére. e hó 31-éig nyújtandók be.

Heimlich Jenő hitk. elnök

Okleveles orthodox tanítót keresünk, aki huszonöt elemi iskolás gyermek tanítását magánúton elvállalná.

Deutsch Elkán fakeskedő, Tab.

A bpesti IX., Tompa utcai orth. templom a nagyünnepekre **baal t'fillót** alkalmaz. Jelentkezhetnek szigorúan orth., nős egyének, kiknek kellemes hangjuk van és a vezetőség által meghatározott napon próbaelőimádkozást tartani hajlandók. Költséget csak a megválasztottak térítünk meg, megállapodás szerint. Jelentkezés Pollák József előjárónál, Üllői út 89/a. Hochmann Sámuel elnök.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

Springer nyomda Bethlen Gábor u. 33.

ZSIDÓ ÚJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót ז"ל

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII., KERTÉSZ-UTCA 48
Telefon: 42—5—90. Csekk számla: 50.791.
Egész évre: 20 pengő. Külföldre P 25.

Szerkeszti:
Groszberg Jenő

A zsidó ifjúság pályaválasztása

Ráth Zsigmond, a Kúria volt második elnöke, a Pester Lloyd-ban igen szépen cikkeztek a pályaválasztásról. Szívére köti a szülőknek, hogy ne adják gyermekeiket a túlszűfolt, megélhetést nem nyújtó diplomás pályákra, helyette inkább gyakorlati foglalkozások felé tereljék.

Nem kell hozzá sok kombináló képesség, hogy tekintettel az említett lap olvasóközönségére, az intelem tulajdonképpen jórésben — a zsidóknak szól. És valóban nincs is értelme, hogy a zsidó szülő orvosnak adja fiát. (A praxisból magából, nem élhet meg, OTI-állást pedig nem kap.) Úgyvéd legyen? A készülő új rendelet numerus clausust akar bevezetni. Mérnök se lehet, hisz állami hivatalban, közüzemnél nem tud elhelyezkedni. A tanári diplomát szerzett zsidónak is teljesen reménytelen a helyzete. Mindezeknek megemlítésénél még nem hoztuk fel az orthodox zsidó számára a legfontosabbat: a szombattartás lehetetlenségét és a vallásos életmód valószínűtlenségét.

Helyesen mondja tehát a Kúria elnöke, hogy ipari és kereskedelmi pályára kell menni. De hát hogy állunk ott az elhelyezkedést illetőleg? Igen szomorúan! Rossz nyelvek azt beszélnek, hogy például a budapesti neológ zsidó vezetőférfiak vállalatainál s azoknál a bankoknál, amelyeknél ők irányító befolyásuk — most zsidót egyáltalában nem vesznek föl. Ők azt mondják, hogy nem is saját elhatározásukból. Mások szerint: kényelmes elővigyázatosságból. S így van a nagyobb iparvállalatoknál is. Hogy pedig a kis üzemek terén milyen krízis van, azt mindenki tudja. Orthodox zsidónál az általános elhelyezkedési bajok még tetézve vannak különféle nehézségekkel.

Tovább lehetne tehát menni, az átértékelődés síkját kitágítani és kiadni a jelszót: vissza a földhöz. A mezőgaz-

dasági foglalkozás nehéz, de szerény megélhetést nyújt, amely nincs annyira alátelve a hirtelen fordulatoknak, mint más egyéb foglalkozás.

Szerezni kell tehát földet, vissza kell menni a föld műveléséhez, az östermeléshez.

Ez megfeleltetne a zsidó tradícióknak. Hisz a bölcséink ebből a zsoltárigékből: „Az ég az Örökkévaló ege, de földet az ember fiának adta” erre vonatkozó érdekes tanítást vontak le. Azt hangoztatták: „akinek nincs földbirtoka, az nem is ember”... Ez a szempont kidomborodik minden ország zsidó földművelési, s mezőgazdasági mozgalmában. Csak hogy! Németországban igen eredményesen dolgoztak ezen a téren. *Ahlem* mellett mintabirtokok képezték ki a zsidó földművelőket és kertészeket. Egy szép napon azután megjelent egy rendelet, amely tiltotta az egészet. A mai német kormányzat ugyanis nem akarja, hogy a zsidó kezében: ásó, kapa, vincellérek legyen, nehogy eszébe jusson ottmaradni. Az esetnek van egy pandan-ja. Nálunk három évvel ezelőtt egy zsidó földbirtokos megengedte, hogy földjén dolgozhassanak fiatalemberek, akik a szükséges gyakorlat elsajátítása után Palesztinába akartak menni. Hírlapi szenzáció lett belőle, egyes orgánumok gyűlöletes színben tüntették fel az egész akciót, mintha ez a magyar paraszt szájából kiakarná venni a falat kenyert. A magyar földügynek fellendülését hangoztatják most erősen az úgynevezett „reformifjúság” részére. Új földreformot hangoztatnak, amelynek útján mindenki földhöz jut, aki ezt megakarja s tudja művelni. Fel kellene tehát kapaszkodni a magyar föld megművelési lendületének, most emelkedő hullámára s megszervezni az ifjúságot a földműveléshez vezető életük felé való irányításra. Ugye-

bár — ez csak természetes? Csak hogy a mai zilált viszonyok mellett az sem természetes, ami egyébiránt az volna. A reformifjúság részéről már kiadták a jelszót: meg kell nézni azt, akinek kezébe adják a földet. De nehogy valamilyen komoly szakértelmi szelekcióra gondoljunk, az egyik antiszemita orgánum kipattantotta, hogy annak, aki földhöz akar jutni — meg fogják nézni az orrát...

Sir hasirim-ben van egy szép *poszuk*: „Galambom a szikla hasadékában... hallasd velem a te hangodat”. Ezt bölcséink így magyarázzák: A megszólított galamb, Izráelt jelenti, amidőn kivonult Egyiptomból s a Vörös-tenger előtt állott. Hasonlított egy galambhoz, amely a földről a vadász nyila miatt a levegőbe emelkedett, ott rácsapni készült a ragadozó madár, erre a szikla odujába menekült, ott feléje sziszegett a kígyó. Izráel előtt ott volt a tenger, hátul jöttek az üldöző egyiptomiak, oldalt a sivatag vadjai fenyegették. Mit tehetett a minden oldalról szorongatott nép? Megértette a szót: „hallasd hangodat” — *imádkozni kezdett az ősök hatalmas Segítőjéhez!*

A zsidó ifjúság elhelyezkedésének problémáját híven ábrázolja ez a mid-rasi elgondolás. Jobbról a diplomás pályák krízise, balról a kereskedelmi elhelyezkedés lehetetlensége, hátul az ipari életlehetőség csökkenése, előtte a földművelésre való átrétegződés akadály. Mit tegyen az ifjú, mit tegyen a szülő? Nem marad más hátra, mint őseink példájának követése:

Lelkileg kell megerősödni ifjúságunknak az életharcra; a vallásgyakorlat, a Tóratanulás igazán értékes és valóban kóser „hach-sará”-ján kell keresztülnemennie.

Amikor az összes út el van zárva, az Örökkévalóhoz vezető út még nyitva marad. És milyen igaza van Rabbi Mé-

ir-nek amikor a mai viszonyokra is jellemzően és irányítóan mondja *Kidúsin* végén: „A gazdagság nem függ a foglalkozástól, a szegénység sem függ a foglalkozástól, minden attól függ, akiről mondátik: Enyém az ezüst s enyém

az arany, szól az Örökévaló” — A mai krízisben csak ez az igazság tud világitani az ifjúságnak. *De természetesen ettől eltekintve mindent meg kell tenni az Isten segítség előfeltételeinek megteremtésére!*

Kuk főrabbi halála

Rövid távirati jelentés számolt be hétfőn arról, hogy Jeruzsálemben hosszúságos szenvedés után elhunyt 70 éves korában R. Arjeh Jiczchok Kuk, a palesztinai „Kneszesz Jiszrólél” (cionista hitközség) országos főrabbi.

Kuk főrabbi a litvániai Griva Sengalin községben, Dwinsk mellett született 1865-ben. Apja R. Slajme Zalmen hakajhén idejekorán felismerte a gyermek rendkívüli képességeit; ő volt első tanítómestere is. Különböző jesivákon tanult, mindenütt feltűnést kelte elmélyülő tudásával és tiszta lelkiességével. Theomin, panewitz dajon keze alatt fejezte be tanulmányait s töle nyerte el rabbinusi képesítését. Tanítómesterének leányát vette feleségül és 1888-ban Szeiml, 1897-ben Boisk városok rabbija volt. 1904-ben a jaffai hitközség élére hívták meg, majd innen 1912-ben Londonba, ahol a „Machziké Hadosz” hitközség főrabbi lett. Midőn 1929-ben a (cionista) jeruzsálemi főrabbiszék megüresedett, nem találtak méltóbbat ennek betöltésére Kuknál, akinek kivételes papi és emberi nagysága zsidó körökben közzismert volt. 1923-ban a Kneszesz Jiszrólél-ben tömörült palesztinai zsidóság országos főrabbiává választották.

Az elhunyt palesztinai országos főrabbi a „különálló orthodoxya” elvének politikai ellenfele volt. Nem egyszer ütöttük meg vele szemben az erős kritika hangját, e lapok hasábjain. Most azonban, hogy ez, a világ orthodox táborában is nagy gaonnak elismert főrabbi — több művei maradtak: „Sabasz Hoórecz”, „Écz Hódor”, „Ajraisz Hat'süvó” stb. stb. — örök álomra húnnya le szemeit, elnémul minden kritika. „En m'sivin esz hoari l'achár miszó — nem kritizálják a szellemóriást halála után”

Igyát erőt!

Igyát „E” kakaót!

Stühmer gyártmány

írják elő bölcseink. A megdicsőült előtt idegen fogalom maradt az orth. szeparáció gondolata s ő ennek megfelelően vélte misszióját teljesíteni.

Kuk főrabbi egyetlen alkalmat sem mulasztott el, hogy a zsidó érdekek védelmére keljen Palesztinában. Jellemző erre az alábbi történet, amely szájról-szájra jár Palesztinában. Kuk főrabbi felkereste Wauchope főkormányzózt és elpanaszolta, hogy az angol közegek milyen kíméletlenül járnak el egyes zsidó bevándorlókkal szemben.

— De hiszen ezek illegális bevándorlók, mondta a főkormányzó.

— Nem, replikázott, fejét csóválva az ősz főrabbi. Illegális zsidó bevándorlók nincsenek. Ilyent a zsidó Palesztina nem ismer. Csak illegális törvények vannak, amelyek megakadályozzák a zsidó bevándorlást.

Az alábbi történet valamivel régebbi eredetű. A főrabbi felhívta a zsidó ifjúságot, hogy ne látogassa péntek este a mozi. A felhívásnak nem volt meg a kívánt eredménye, mire egy péntek este a főrabbi személyesen ment el a mozihoz, odaállt a pénztár elé, s természetesen pusztá jelenléte elegendő volt annak megakadályozására, hogy a zsidó fiatalok jegyet váltsanak. A mozi nem zsidó tulajdonosa a sarki rendőrhöz fordult jogorvoslásért. Am előtt, ez egy szót is szólhatott volna, a főrabbi elővette igazolványát, amely tanúsította, hogy ezredesi rangot visel az angol hadseregben. (Az angol király a háború alatt ezredessé nevezte ki a főrabbit.) A rendőr tiszteletteljesen szalutált, tovább állt; a zsidó fiatalok sem akkor, sem azután nem mentek többé péntek este a jeruzsálemi moziba...

Az aggodalmas-kodók címére

Sárvár, 1935. augusztus 26.

Igen tisztelt Főszerkesztő Úr!

Nagyon kérem: szíveskedjék b. lapjában következő soraimnak helyt adni.

Az elmúlt héten három napon — sőt mondhatni, három éjszakán — át tartó fáradságos tárgyaláson vettünk részt, az országos képviselőségi ülés alkalmából. Kötelességemnek tartom kiemelni Kahan-Frankl Samu elnökünknek kiváló szereplését. Mindenkinek nagy nyugalommal és szakértelemmel adott felvilágosítást. Emellett a szükséghez képest kellő energiával irányította a tárgyalásokat. Mindnyájunknak, akik a gyűlésen részt vettünk, alkalmunk volt meggyőződni, hogy Kahan-Frankl Samu személyében milyen kiváló és kitűnő elnököt választottunk. Mult évi sikerült elnökválasztásunkhoz, tehát most újból mazl-tovot kívánhatunk magunknak. Azok a barátaink, akik akkori magatartásunkat túlzott lojalitásnak minősítették: most beláthatják, hogy mennyire helyénvaló volt kiváló országos vezető Geajnimjaink tanácsát és ajánlását e választást illetően hozzájárulásunkkal elfogadni. Ime a bizonyíték, hogy mennyire igaz vallási parancsunk: „**miczvó lismajá divré chachómim**”, szent kötelesség a bölcsek utasításait követni.

A mult heti országos gyűlésen a chaszidikus érzelmű barátaink felkérésére és figyelmeztetésére fokozott buzgalommal igyekeztünk kívánságaikat keresztülvinni.

Ha mégis vannak olyan paragrafusok, amelyek e barátainknak teljes megnyugvást még mindig nem nyújtanak: ismét csak a fenti idézetre hivatkozunk. **Miczvó lismajá divré chachómim!** Országos híri nagyjaink látták és hallották a mi szívből fakadó kívánságainkat. És ennek dacára, úgy találták helyesnek, hogy fenntartsák azokat a rendelkezéseket, amelyek Önöket nem elégitik ki teljesen. Ezt csak nyomós okokból és elháríthatatlan szükségéből tették, komoly felelősségük teljes tudatában. Ismét csak arról fogunk meggyőződni, hogy az ő böles szavuk és döntésük a helyes.

Igaz lélekkel és őszinte megnyugtatóskura mondhatom, hogy amíg ilyen vezetőségünk van; az orthodoxya ügyei jó kezekbe vannak letéve.

Főszerkesztő urat ismét kérem, hogy a köz érdekében írott ezen soraimnak legyen szíves helyt adni, amelyért fogadja előre is hálás köszönetemet.

Maradtam, hitrokoní üdvözléttel, őszinte tisztelettel:

Schwarz Adolf

A cionista világkongresszuson újból ígéretet tettek a szombati munka szüneteltetésére a cionista üzemekben (?)

Augusztus 20-án kezdődött a XIX. cionista kongresszus a svájci Luzern városában 466 delegátus jelenlétében. Nachum Szokolov tartotta a megnyitót. A kongresszust üdvözltek különféle hatóságok képviselői, így a svájci kormány, az angol gyarmatügyi minisztérium, a népszövségi menekültügyi bizottság elnöke, aki megállapította, hogy 30.000 német zsidó talált menedéket Palesztinában.

A hivatalos referátum a cionista mozgalom céljának azt jelölte ki, hogy **egy millió zsidó családot kell letelepíteni** Palesztinában és azok közül egyharmada földműves legyen. De a közeljövőben is: legalább megduplázandó a jelenlegi 340.000 zsidó lélekszám. Egy másik referátum arról beszélt, hogy az angol kormány által tervezett „Törvényhozó Tanács” nem egyezik meg a cionizmus érdekeivel, mert erről csak akkor lehet szó, ha az országban az arabok már nem lesznek túlyomó többségben. Az egyik referent: Mis Sold-ot, egy amerikai hőlyet, lelkes óvációban részesítették, mert aznap lett 75 éves.

Az általános vita folyamán összeütköztek a pártok. A vallástalanságról hirdert „Hiszta drut” (baloldali munkáspárt) uralodik a cionista vezetésben. Az ellenzéki szónokok szemére hányták a vezetőségnek, hogy megengedi, hogy a „Hiszta drut” a cionizmus helyébe szocializmust terjesszen és emiatt az intézmények baloldaliak és vallástalanok. A legélesebb ellenzékét alkotja az Állampárt. (Ennek szélsőbb töredéke a revizionista frakció, amely Angliával szemben a legagresszívabb politikát követeli, kilépett a szervezetből). Ellenzékiek továbbá az úgynevezett „Klal cionisták”. Az egyik munkáspárti szónok helyteleníti a Mizrach-i fellépését a szombat miatt. Mindenki — úgy mond — elismeri, hogy a szombat a zsidó géniusz legnagyobb alkotása, azonban a Mizrachinak tudomásul kell vennie, hogy az élet vallási formái feloldódtak és az egyetlen és döntő életforma a nemzeti lét(!)

A kongresszus a felszólalóval ellentétben oly próklamációt fogadott el, mely szerint a cionista szervezet összes intézményeiben: a mezőgazdaságban, az ipari és kereskedelmi üzemekben, irodákban, stb. szombaton és ünnepnapon szünetelnie kell minden munkának.

Ez a deklaráció igen szép, csak hogy

már minden konferencián elhatározták, s mégsem tartották be. Mindenesetre elérték vele, hogy a Mizrach-i bevonult a konferenciára...

Hétfőn este a cionista szervezet költségvetését vitatták meg. A költségvetés összege 388.000 font sterling és 31.000 fontot irányoz elő német zsidóknak Palesztinában való letelepítésére. A végrehajtó bizottság azt javasolta, hogy a német zsidók pénzének átutalását a bizottság ellenőrzése alá helyezze. A zsidó állampárt 13 tagja a határozat elleni tiltakozásként elhagyta az üléstermet.

Lapzártakor a kongresszus tart.

Mizrachisták értekezlete

A cionista konferencia bevezetéseken a mizrachisták Krakóban tartották világkonferenciájukat. Dönteni kellett arról, hogy megmaradnak-e a szervezetben, tekintettel arra, hogy ők ugyan mindig követelik a vallásosság érvényrejtését a szervezet intézményeiben, szép ígéretet is kapnak és a vége mégis az, hogy az történik, amit a baloldali Hiszta drut óhajt. A tanácskozás folyamán a különféle árnyalatok erősen össze-csaptak, elhatározták, hogy ultimátumot küldenek a cionista konferenciához, hogy a Mizrachinak komoly befolyást adjanak a bevándorlás és a letelepülés intézésé-

ben. Követelték, hogy engedjék meg a vallási élet megerősítésére a rabbinak korlátlan bevándorlását. Követelték továbbá a kormánytól, hogy zsidó ünnepek előtt ép oly jóindulattal tegye lehetővé a záródoklásokat, mint más hitvallásúak ünnepénél. A referátumok egy része arról szólt, hogy a vallási élet hanyatlott Palesztinában, nem hogy megjavult volna. Így mentek azután a mizrachisták a cionista konferenciára.

Elhunyt a jolsvai főrabbi

Az orthodox zsidóságot nagy veszteség érte Atlasz S. jolsvai főrabbi elhűnytával. A megdicsőült, aki egy félszázadon át terjesztette a Tórá-t és vallásosságot községében, 80 éves kora ért el, s még a háború előtti magyarországi rabbiar ki-válóságai közé számított. Megrendítő heszped-ben búcsúztatták: Grünfeld rima-szécsi, Teitelbaum putnoki, Jungreis fü-leki, Unsdonfer losonci főrabbi, Balaji és Reinitz rabbi. Ternaljáról. A család gyászának Stein S. (Uzhorod) adott kifejezést, a rabbi-kerület nevében Friedmann W. (Revuca) búcsúzott megható szavakban. — הנצי"ה

TAKARÍTÁSHOZ

RITUÁLIS
HÁZTARTÁSOKBAN
NÉLKÜLÖZHETETLEN A

VIM

MERT
KOSER SZAPPANTARTALMÁNÁL
FOGVA MINDENHEZ HASZNÁLHATÓ.
KÉSZÜL A BPESTI ORTH. RABBISÁG
ÁLLANDÓ FELÜGYELETE ALATT.

GYÁRTJA: HUTTER & LEVER RT. BUDAPEST.

Diaszpórabeli zsidók — mint a jeruzsálemi orth. hitk. tagjai

Duschinsky jeruzsálemi főrabbi budapesti látogatása alkalmából a gaon tiszteletére rendezett banketten — melyről már röviden beszámoltunk — rendkívül fontos és nagy horderejű nyilatkozatok hangzottak el, a Szentföld vallási életének fejlődése szempontjából.

Horovics Jenő jeruzsálemi rabbi lelkes felszólalásában ráthintett arra, hogy

a diaszpóra zsidóságának erkölcsi kötelessége az önálló és önállósáért élet-halál harcot vívó palesztinai orthodoxiát minden tekintetben támogatni.

A támogatás módjait azt ajánlotta, hogy *chúcz loórecz*-ből lépjenek be minél többen a jeruzsálemi orth. hitköz-

ségbe fizető tagul, amiáltal ottani vallású testvéreink pozíciója megszilárdul.

Duschinsky főrabbi a maga részéről a tervet életképesnek és kivihetőnek tartja. Úgy hallja — mondta többek között —, hogy *Rubin Márton* (S. A. Újhely) vállalkozott a szervezés munkájára. Sok szerencsét kíván a „*S'ljajm Jerusolajim*” név alatt meginduló munkához (melyet már nagynevű elődje, R. Jozsef Chajim Sonnenfeld z. c. l. is szorgalmazott) és reméli, hogy ezen kiváló zsidó közéleti férfiú odaadása e téren is sikert jelent majd az össz-orthodoxiára nézve.

Határozatba ment, hogy legközelebb bizottság alakul és megindul a „*S'ljajm Jerusolajim*” nagyszabású szervezési munkája.

Máramarosi zsidók Palesztinában

A „*Kaj Jisroel*” jelenti: A legutóbb 70 család vándorolt be Máramarosból Palesztinába és Rechobot kolónián nyertek elhelyezést. Amióta ez a 70 hithű zsidó család ott elhelyezkedett, a kolónia, melyé, eddig vallástalannak ismertek, egészen új színt kapott. Ezek a lobogó pézeses és szakállas új telepesek reggelként hatalmas talaj-beutlójakkal a mikvebe és onnan az imaházukba sietnek. De napközben is feltűnést keltenek, amint hosszú, csüngő ciceszeikkel végzik napi munkájukat. Színes látvány azonban mikor szombatként a jól kiérdemelt hétköznap munka után, strámlijukkal fejükön önértékesen végigvonulnak Rechobot utcáin. Az Aguda vezetősége berendezett már nekik egy szakszerűen vezetett Talmudtórát, melyben több mint 50 gyermek ajkáról csendül fel a Talmud évezredes melódiája. Tervebe van véve egy „Bész Jákob”-iskola létesítése a hithű leánynevelés céljából. Ugyancsak berendeztek részükre egy imaházat, ahová a kolónia régebbi vallásosabb lakosai is imára, gyülekeznek, úgyhogy a tagok száma megladja a százat. Itt tartják naponta különböző talmud előadásait is. Szombaton a Solajs-szidosz otthoni módra nagy áhitattal a késő éjszakába húzódnak.

Ezek a máramarosi zsidók iskolapédáját adták már az egyik elmúlt szombaton hithűségüknek. A szombat délelőtti imaközben egyikük emeséli a templomban az ájtatoskodóknak, hogy

az autóbuszok állomásukról hétköznap módjára indulnak ki. Mire

az egész gyülekezet taliszonai, strájlisan, nők és gyermekek, kivonultak az autóbuszok elé, ahol óriási felháborodással kelték ki a irvól chilul-sabbosz ellen.

Öklök emelkedtek a levegőbe és az egész gyülekezet hangos kifejezést adott min-

PALESZTINÁBA

minden hét szerdáján **Triestből GERUSALEMME ÉS GALILEA**

12.250 tonnás gyorshajókkal és minden második pénteken a

PALESTINA

ugyancsak 12.250 tonnás gyorshajóval

Hetenkénti járatok **Triestből és Genova-ból Alexandrián át Hailába**

AUSONIA ÉS ESPERIA

luxushajókkal.

Felvilágosítással szolgálnak a társaság budapesti irodái

VII., Thököly-út 2. és IV., Váci-utca 4.

den vallástalanság ellen, majd spontán fogadalmat tettek, hogy a vallás bármely formájú megsértését meg fogják boszszulni és nem fogják engedni, hogy gyermekeik a micvók megszégését megszokják.

Ez a szombat megéretté elleni impozáns tiltakozás nagy szenzációt keltett nemcsak a kolónián, hanem az azt környező vidéken is, mivel eddig még nem akadt ott senki, aki ezeket a szombaton közlekedő autókat bátor lett volna forgalmukban megakasztani.

A német pokolból

Az antiszemita áramlat a fajgyűlölet teóriája a napokban sajnos mindjobban erősödött Németországban. Különösen erős az antiszemita hullám Kelet-Porosországban. Elbingben a zsidók már pénztér sem kaptak az utóbbi időben élelmiszereket és hogy éhen ne pusztuljanak, a falvakba mentek ki, élelmiszereket vásárolni. Amikor ezt a náci kiküldöttek megtudták, kémeikkel figyeltették meg őket és a falvakban is lehetlenné tették számukra az élelmiszerek bevásárlását. Néhány jószerű paraszt éjszakának idején vitt kenyeret és gyümölcsöt a zsidók házaiba és a közeli városba. Ez az állapot azonban tarthatatlan volt, úgy, hogy ezek a zsidók kénytelenek voltak Danzigba költözni.

Mannheimban dr. Roth körzeti vezér agitációja nyomán a vendéglősök testülete elhatározta, hogy helyiségeiben zsidókat nem szolgál ki. Hasonló intézkedéseket fogantatosítottak a szárazsági Frankenbergen, ahol azonfelül megbélyegzésre ítélték azokat, akik zsidó orvost, vagy zsidó ügyvédet vesznek igénybe, vagy aki zsidó áruházban vásárol, vagy különös kényszerítő ok nélkül érintkezik zsidókkal. „Az ilyen — írja a felhívás — kiközösíti magát a német népi közösségből és átpártol a német állam ellenségeihez. Aki ilyenre képes, a jövőben ne számítson arra, hogy városi szállításokat kap, vagy hogy részt vehet állami munkálatokban. Arra se számítson, hogy a község táogatni fogja. Ha a város tisztviselői, alkalmazottai, vagy munkásai bizonyítottan zsidókat támogatnak, számításnak hivatalkul elvesztésével.”

Nyolcvanöt éves *Chevra*. A lévai *Chevra Kadisa* most ünnepelte fennállásának 85-ik évfordulóját. Ezen alkalomból *Schulez Ignác* az egyet agilis elnöke díszközgyűlés keretében ismertette a *Chevra* történetét. A szónoklat nyomtatásban is megjelent.

A magyar orthodoxia parlamentjéből

A hazai orthodoxia országos képviselőségének két hét előtti, három napon át — úgyszólván éjjel-nappal — tartott üléséről a *Zsidó Újság* nyomban részletesen informálta a közönséget. A gyors tudósítás egyes hézagai pótlására ide iktatjuk a közben kiadott hivatalos kommuniké egy-két passzusát:

Az Országos Képviselőség a legnagyobb gondosságot fordította arra, hogy teljes világossággal domborodjék ki, miszerint ezzel az új Kiegészítő Szabályzattal az 1871. évi alapstatutum a legcsekélyebb vonatkozásban sincs hatályában és sérthetetlenességében érintve. Ebből az okból hosszasan foglalkozott az Országos Képviselőség az erre vonatkozóan már a Központi Bizottság által elfogadott és az alapstatutum sértettségét kiemelő 95-ik szakasszal. Ezt a 8-t végül is az Országos Képviselőség, *Stelner Ede* (Szombathely) indítványára, olyan szövegében fogadta el, amely minden aggodalmat kizár és minden kívánságot kielégít.

Deklarációban szögezte le álláspontját az Országos Képviselőség, azokat a megszorításokkal illetően, amelyek jelenleg az új hitközségek alakítása tekintetében fennállnak. Az Országos Képviselőség kimondta, hogy etekintetben is ragaszkodik az 1871. évi alapstatutum rendelkezéseire és változatlanul a neológ hitközségektől való szabad különállás alapján áll.

A nagygyűlés befejezésekor, miután az Országos Képviselőség — az általa eszközölt módosításokkal — a Kiegészítő Szabályzatot elfogadta, *Kahan-Frankl Samu* elnök meleg szavakban mondott köszönetet az Országos Képviselőség tagjainak áldozatos, fáradságos és értékes közreműködésükért, amellyel az új Kiegészítő Szabályzat tárgyalásában szinte kivétel nélkül részt vettek. Megemlékezett még a vasárnapi munkaszünet által érintett szombattartó kereskedőink sérelméről, továbbá németországi hittestvéreink fájdalommal súlyos helyzetéről, végül a Szentföldön élő és szeparációjáért küzdő orthodoxia nehéz harcáról.

A nagygyűlésről szóló tudósításainkban már megemlített felszólalók közül, még különösen az alábbi országos kép-

viselői tagok tüntek ki értékes felszólalásaikkal:

Rabbitagok: *Teitelbaum Naftali* (Nyírbátor), *Kohn Farkas* (Csorna), *Sussmann Viktor* (Budapest), *Deutsch Jenő* (Abaujszántó), *Wider Sulem* (Nyíregyháza), *Halpert Salamon* (H.-Nánás), *Goitein Salamon* (Hogyész), *Lichtenstein Kisziel* (Balkány), *Lemberger Emanuel* (Polgár), *Kohn Herman* (Derecske), *Teitelbaum Heiman* (Putnok), *Silberstein Áron* (Bened), *Jungreis Antal* (Gyöngyös), *Strausz Abraham* (Püspökladány), *Breuer Ber-*

nát (Tab), *Pollák Sándor* (Soltvadkert), *Blum Bención* (B.-újfalu), *Kohn Eliás* (Vásárosnamény).

Világi tagok: *Obudai Freudiger Károly*, dr. *Deutsch Adolf* (Budapest), *Ullmann Salamon* (Debrecen), *Reiner Ármin* (Miskolc), *Németi Sándor* (Nyíregyháza), *Lefkovits Jenő* (Nyírbátor), *Steiner Salamon* (Gyömöre), *Zipszer Henrik* (Mád), *Schwarz Adolf* (Sárvár), *Lefkovits Miksa* (Kisvárd), *Goldschmidt Siegfried* (Sopron), *Spitzer Arnold* (Győr), *Rubin Márton* (S. A. Újhely).

A Kiegészítő Szabályzat és a tisztviselők

Az új Kiegészítő Szabályzat egyik lényeges része a tisztviselők és hitközségek közötti viszonyt szabályozza. Nem túlzás, ha azt állítom, hogy ezen szakaszok nyomán fog legjobban mutatkozni a szabályzatalkotás szükséges és eredményes volta. Eddig ugyanis főképp a tisztviselői kérdés rendezetlensége idézte elő a legtöbb machlajkot, adott alkalmat hatóság beavatkozására és költséges pereskedésekre.

A hitközségi tisztviselői állás eddig úgy tekintélyben, mint javadalmazásban jóval mögötte maradt az általános tisztviselői státusznak. Nem volt szabályozva a felmondás, a fizetés és nyugdíj, általában a tisztviselő minden ügye az egyes hitközségek jóindulatára volt bízva amire teljes határozottsággal mindig építeni nem lehetett. A tisztviselő jogállásának bizonytalansága az ő ambíciójuk növelésére, munkateljesítményük fokozására semmiképpen sem volt alkalmas.

A szabályzat felemeli a tisztviselőt a „mesübed” szóval jellemzett leigázottságából, kötelességei mellé jogokat is biztosít számára, elsősorban ahhoz való jogát, hogy becsületes munkájáért kapott fizetését ne alamizsnának, hanem a munkateljesítés ellenértékének tekintsék. Gondoskodik arról, hogy a hibás tisztviselővel szemben kellő eréllyel lehessen fellépni, biztosítja e tekintetben a hitközségek érdekeit, megokolt esetekben, fontos okból — elküldhetik a tisztviselőt, de kizárja

az oknélküli elbocsátás a maról-honapra való indokolatlan elküldés lehetőségét. Nincs többé önkény a tisztviselővel, viszont a tisztviselő sem renitenskedhetik előjáróival szemben.

A „*Zsidó Újság*” legutóbbi számában *Bernfeld Sámuel* meggyőző érvekkel alátámasztva, abban találja a Kiegészítő Szabályzat egyik legfontosabb eredményét, hogy az eddig védtelen, külső befolyásoknak és beavatkozásoknak kitett hitközségeket az autonómia sáncainak védelme alá helyezni. Ugyanezt kell megállapítanom a tisztviselői kérdés szempontjából.

Ezentul nemcsak a hitközségek, hanem a tisztviselő is a szervezeti szabályzat által életbehívandó fórumokhoz fordulhatnak, valóságos vagy vélt sérelmeik ügyében. Minden kérdésre van megfelelő szabály, minden vitát elintéznek az autonóm testületek, akár a hitközség akár a tisztviselő fordul hozzájuk panaszával. Ezen fórumok előtt: egyrészt a hitközség, másrészt a tisztviselő, egyenlőjogi felek, akik minden mellétekintet nélküli, igazságos bírakra bízzák vitájuk eldöntését. Ebben a kétoldalúságban látom a szabályzat lényegét, valamint abban, hogy ezentul a vitás ügyeket „magunk között” fogjuk elintézni, senkisémm támaszkodhatik „külső” erőkre, összeköttetésre, felsőbb nyomásra, egyelőre a Sülchon Örökökön alapuló jog és igazság lesz a mérvadó. Ezzel lehetővé válik a botrányos machlajkok megelőzése, meg fognak

WEISZ MÓR

Orth. kóser keksz, kétszersült és süteménygyára Budapest, VII. Deb-utca 22. — Telefon: 42-3-65.

Orth. כשר kakaó és csokoládé a legfinomabb kivitelben

Keksz, levestészták és ostyaárúk. Diabetikusok részére „levegő” kenyér. Elsőrendű dessert és különlegességek.

szünni a hitközsegek és tisztviselőik között napirenden levő torzalkodások. Békés, egyetértő szellem fogja egybekötni a hitközsegeket tisztviselőikkel. A hitközsegeknek békét, a tisztviselőknél jogállásuk megerősítését hozza a szabályzat. Ennek erecményeképpen megelégedés fogja a tisztviselőket eltölteni, ami nagyobb igyekeztetést, fokozottabb munkateljesítésre fogja őket bírni.

A hitközsegeknek tehát ugyanúgy érdeklükben állott a tisztviselői kérdés rendezése, mint a tisztviselőknél. És éppen ebben rejlik a szabályzat alkotóinak a bölcsesége, hogy minden tekintetben tö-

kéletes, az ellentéteket kiegyenlítő, békét és jogbiztonságot teremtő szabályokat alkotott. A tisztviselői kar pedig megnyugvással veheti tudomásul, hogy az orthodoxia vezérei megértéssel vannak érdekeik iránt. Bizalommal várhatják, hogy a szabályzat folytatásaképpen mielőbb megalkotják a nyugdíjszabályzatot, gondoskodni fognak arról, hogy ne csak az erejében levő munkaképes tisztviselő találja meg illő megélhetését, hanem a megrokkant vagy elhalt tisztviselő családjának megélhetéséről is gondoskodás történjen.

Krausz Ábrahám

a debreceni orth. hitk. jegyzője.

Fischer Fülöp Elül havában

sárospataki főrabbi:

A főt. főrabbi Reéh-szombati bességéből.

Elül, I'tenhez és Tórájához visszavezetni törekvő hónapjának beköszönésekor évről-évre felcsendül a szózat: „Ime én adok elétek áldást és átkot, az áldást, hogyha engedelmeskedtek az Örökkévaló I'tenetek parancsolatainak, és az átkot, ha nem engedelmeskedtek. S e szavak hallatára felcsendül bennünk a rokonszózat is: „Lásd, eléd adtam ma az életet és a jót és a halált és a rosszat, az életet és a halált adtam eléd, az áldást és az átkot, válaszd tehát az életet!”

A Midrás-Rabbah következő megjegyzést fűzi az első idézethez: R. Eleázár mondá: Attól fogvást hogy a Szent áldassék Ő kimondá a Szinájón: Lásd, én adok elétek ma áldást és átkot! — azóta a „Legmagasabb szájából nem jön ki a rossz és jó” hanem magától jön a rossz arra, ki rosszat cselekszik és a jó arra, aki jót tesz. R. Chági pedig mondá: (I'ten azt mondja:) Nem elég, hogy kétféle utat adtam elétek; de még többet tettem, mint amennyi jogosan járt volna és azt mondtam nektek: S válaszd az életet!

Akaratszabadság! Ez a zsidóság egyik legalapvetőbb tana. Az összes zsidó vallásbölcselekedők, alexandriai Philótól és Saadia gaöntől kezdve Maimonideszen át, mind a mai napig sokszor és legalaposabban megtárgyalták ezt az elvet és egyhangúlag arra a megállapodásra jutottak, hogy ez egyik nélkülözhetetlen fundamentuma a zsidóságnak. Következőt mondja a nagy Rabbénú Becháji, a Tórához írt művében: „Minden az ember szabad akaratának van átengedve és minden az ő szabad akaratától függ... I'ten semmiféle embert illetőleg nem hoz

előzőn határozatot, hogy az: igazságos, vagy gonosz legyen, jót vagy rosszat cselekedjék. Hanem minden, az illetőre van hagyva. Mert hogyha I'ten rendelte volna el, hogy ez vagy amaz, igazságos, vagy gonosz legyen, vagy pedig egyéni mivolta, hajlamai, stb. következtében ellenállhatatlanul a jó vagy rossz útra kellene térnie, miképp parancsolhatná meg akkor I'ten a próféták által, hogy miképp cselekedjék... S miképp szabhatna akkor a Tóra jutalmat az igazságos és büntetést a gonosz számára?”

S már az Atyák mondasában III. Péter, 19. olvassuk: „Hakkajl csófi, v'horsusz n'szünó — minden előre megvan látva, de azért a szabad elhatározás megvan adva.” Meg van adva az elhatározás szabadsága az embernek. Ha az ember képtelen volna rosszat cselekedni, sőt ha a bűn nem volna külön csáberóvel felruházva az ember számára, akkor az ember nem volna ember, erénye nem volna erény, s minden cselekvése nem emelkednék az állati ösztönélet fölé! (Hirsch.)

A Talmud is hangsúlyozza (*Bróchajss* 33. és *Nido* 16.): Minden az ég hatalmában áll, csak az I'tenfélelem nem! Azaz: I'ten nem kényszeríti az embert a helyes út követésére, hanem szabad elhatározására bízta azt.

De hiszen már a Tóra legelső lapjain olvasható: „Az ajtó előtt tanyázik a bűn, tehozzád van az ő vágyakozása, de Te uralkodjál fölötte.” Ebben a versben az állomány *„rajvécs”* (tanyázik) rendellenesen himnemű végzéssel van

HERSCH alapítványi orth. izr. internátus Vácott az Eötvös téri orth. izr. elemi és polgári iskolával kapcsolatos. Bőséges ellátás. Vallásos nevelés. Komoly magyar és héber tanítás. Évi díj 600 pengő. Néhány alapítványi hely. Prospektus.

írva a „nőnemű”, alany *„chatosz”* (bűn) után. Hasonlóan a *„sükoszaj”* (az ő vágyakozása) is himnemű végzésű, holott a nőnemű „chatosz”-ra (bűn) vonatkozik. Evvel a Tóra azt jelzi, hogy bármilyen erősnek (a héberben a himnem használata gyakorta az erősséget jelenti a nőnemmel szemben) mutatkozzék is a bűn ezerkarú csábítása, de mégsem vagy kiszolgáltatva neki, mert szabad elhatározási képességgel vagy felruházva, s így uralkodhatsz fölötte!...

Felbüg Elül-hó sajtora és kifejezést ad az Elül beköszönését megelőző i'teni Igének: Lásd, életet és halált adtam eléd, áldást és átkot — oh, válaszd az életet!

Igenis, attól az órától fogvást, hogy felhangzottak ezek a szavak a Szinájón „nem a Legmagasabb szájából jön ki a rossz és a jó!” Nem I'ten rendelkezése az, hogy *cadik* vagy *rosó* légy; jó, vagy rossz úton haladj! A zsidóság elveti a *predesztináció* tanát. Mert ez a tan sirját ássa meg minden erény és erkölcsnek, minden vallásos életmódnak. Hiszen minden bűnös ember arra hivatkozhatnék, hogy i'teni végzés volt az, hogy bűnözöm! S ekkor az emberi társadalom fennállásának alappilléreit szolgáló Erkölcs is csupáncsak hasznosági elvből, az ú. n. utilitárismusból táplálkoznék, de nem volnának gyökerei magasabb, I'tentől elrendelt kötelességteljesítés szent talajában! Ingoványos talajon emelkednék akkor nemcsak az egyén, hanem a társadalom vallás erkölcsi létének épülete is.

Ezért rivalja füleinkbe Elül kezdettől a sajtór: *Üvöchartó bachájim!* Válaszd az életet! Szabadon választhatsz élet és halál között, áldás és átk között! S tenmagad vagy felelős azért, ha a halált és az átkot választottad.

De I'ten nemcsak a két utat tette eléd, hanem atyai hangon eseng előted: *Üvöchartó bachájim!* Oh, válaszd az életet! Oh, miként vonzza I'ten a szeretet köteleivel Magához az embert. A Vallásnak minden szent intézményei és előírásai ilyen szeretet-kötelek, melyekkel I'ten magához hív, magához szólít tégedet, oh, ember!

De különben az Elül havával beköszönő szent időszak az, mellyel mennybéli Atyánk évről-évre újból magához akarja fűzni az Ő népét Izráelt!

Tehát szíveleljük meg az eme szent időszakban minden reggel és este elmondandó zsolnárnak szavait: „Rólad azt mondja az én szívem, (hogy Te I'ten azt akarod:) Kérésseték az én arculatomat! Oh, a Te arculatodat keresem én, Örökkévaló!”

Pillanattfelvételek az orth. nagygyűlésről

Az orsz. képv. ülés megnyitásánál felélevenült a résztvevőkben a 30 év előtti nagy gyűlekezet, amely 1905-ben tanácskozott a statutumok kibővítéséről. Milyen díszes gyűlekezet volt az — mondották — amelyen a megdicsőült budapesti, pozsonyi, nyitrai, nagyvárad, hunfalvi, huszti, szatmári, munkácsi, b.-gyarmati, m.-sziget, stb. gaonok irányították a tanácskozásokat. Az akkori nagy czadikim szelleme hatotta át és vezérelte az orthodoxia jelenlegi vezérférfiit, az egész tanácskozás tartama alatt.

Ezúttal mutatkozott be az országos gyűlés plénuma előtt Kahan-Frankl Samu az iroda új elmöke: mint a hazai orthodoxia rátermett vezére. Ő nem a szokványos „Vorsitzender”, aki vezeti a gyűléseket formailag, megadja a szót, gondoskodik a formák megtartásáról, anélkül, hogy a szönyegen forgó kérdés szakértője legyen. Aki szemügyre vette, hogyan vezette a 3 napos tárgyalást, megállapíthatja, hogy neki olyan szerepe van, mint a szanhedrinben a nőszinak, aki nemcsak vezette a tárgyalást, hanem a felvetett kérdéseket a legjobban ismerte. Az elnöknek a gyűlésen való kitűnő szereplése feleleveníti emlékezetünkben R. Simajn b. Gamliél szanhedrin-elnök esetét. R. Simajnt azzal akarták vezetőtársai zavarba hozni, hogy elhatározták, hogy a legközelebbi összejövetelnél meglepetésszerűen áttérnek az „Ükczin” nehéz tárgyalására. R. Simajnt persze nem lehetett zavarba hozni. A háromnapos tárgyalás élénken bebizonyította, hogy Kahan-Frankl Samut sem lehetett zavarba hozni az „Ükczin” semmiféle értelmében való alkalmazásával. Mert az „Ükczin” szó: levélszárat, csücskét, vagy mérges tüskét jelent. Márpedig a statutum egész paragrafus-erdejében nem volt egy kis levélerecske, vagy csücske, amit ne ismert volna a legprecízebben, mindig nyomban megtalálta a szükséges hangot, a kellő érveket. A tüskéknek szánt megjegyzéseket pedig elsímította előkelő nyugalomával, erkölcsi fölénnyel. A nagygyűlés tagjait valósággal magával ragadta az új elnök.

Híven kitartott az „éjjel-nappali szolgálatot” teljesítő országos gyűlésen, Frankl Adolf örökös th. elnök is, akinek I'ten kegyelméből megadatott a z'chijó látni, hogy három évtizedes vezéri munkáját, hozzá méltó utódja oly nagyszerűen folytatja. Úgy a volt elnököt, mint Hartstein Lajos ügyv. elnökhelyettest, az országos gyűlés több ízben meleg ová-

cióban részesítette. De az elismerés pálmájából joggal kijutott dr. Reiner Imre jogtanácsosnak is, aki rendkívüli ügyszereettel látja el hivatását az orthodoxia javára. Az új statutum az ő grandiózus műve, melyért méltán megilleti a hazai orthodoxia hátlája.

A legtemperamentumosabb és a legelkeseredettebb közbeszólók a Dunántulról kerültek ki. Amúgy magyarosan kifejezést adtak radikális és meg nem alkuvó orthodox érzelmeiknek. Ezzel szemben a Tiszántúl képviselte a diplomatikus, a tárgyilagos, a temperamentumán uralkodó retorikát. Szónokok terén Debrecen vitte el a pálmát. Az ő delegátusai közül Bernfeld Sámuel, Blas Ede kitűnő debatterek és felszólalásaikból meg lehetett állapítani, hogy az új alapszabálytervezetet nemcsak olyan mértékben ismerik, amilyenben le van rögzítve, hanem alaposan tisztában vannak az okokkal és mellékkörülményekkel is, amelyek az egyes paragrafusok beiktatását involválták. Velük ellentétben antipodusi szemzőből nézte a dolgokat Ullmann Salamon debreceni delegátus. A gyűlés előtt nyilvánosságra hozott és az összes paragrafusokat felölő tanulmánya nagy elmélyedésre vall s a kritika mikroszkópián minden paragrafusban ott látott bacillusokat, ahol a szabad szellem néző ember semmi fennakadni valót nem észlel. Amikor olyan pontoknál felszólt, amelyeknél feltehető volt, hogyha bizalmasan kért volna felvilágosítást, akkor önmaga is feleslegesen találta volna megjegyzéseit, az egész gyűlés részéről feléje zúdult mérges közbeszólások és epés megjeg-

zések sem zavarták meg nyugalomban és lényegében véve szigorú kritikusnak bizonyult.

Valahányszor egy kényesebb ponthoz ért a tárgyalás, az elnökön kívül a Központi Bizottság rabbitagjai: Strasser (Debrecen), Snýders (Győr), Kohn (Csorna), Teitelbaum (Nyírbátor), Bródy (Nagykálló) is felszóltak. Részben kitűnő retorikával előadott, részben tárgyilagosan megtartott, vagy szívhez szóló hangon között mondánivalóik nagyban hozzájárultak a kedélyek megnyugtására és a vita színvonalának megőrzésére. Nagy hatást ért el Szóffer téti főrabbi nemes egyszerűséggel előadott felvilágosítása is, amelyben nagyapjának, az elhunyt paksi gaonnak közlése nyomán, tehát az orthodoxiát létesítő 1869-i összejövetelen résztvevő gaonok szájából eredő kijelentés alapján felvilágosította a jelenlevőket, hogy a nagy cadikim 66 évvel ezelőtt miért nem állapították meg csak a szervezet kereteit és miért adtak alkalmat a következő nemzedékeknek, hogy ezt a keretet az idők kívánalmaihoz képest tartalommal ellássák. A fiatalabbak közül nagy figyelemmel hallgatott tárgyilagos felszólaló volt Deutsch Jenő, az abaujszántóiak jeles főrabija.

Ahol annyi tudós, szellemes és tapasztalt ember jön össze, ott a tárgyalás nem szűkülökdhetik deris mozzanatokban és szellemes közbeszólásokban sem. Egy-két mozzanatot tudósítói lencsénkel lekapunk.

Az egyik dunántúli, hithűsége, intranzigens orthodoxsága miatt nagyrebecsült delegátus (aki mellékesen mondva igen gazdag ember), az 50. paragrafusnál vehemens követelte a legradikálisabb eljárást és azt akarta intézményesen kimondatni, hogy semmiféle tisztséget nem viselhet az, aki megszegi a saboszt, majd szónoki pátosszal kijelentette: „Hogy ezt keresztülvigyem, oda adnám ajlom habómat, menyébéli részemet.” Erre egy zempléni megyei képviselősségi tag keserűen megjegyzi: Áldozza fel inkább e világi (ajlom haze) javait.

Az egyik szónok igen patétikusan, kissé hosszasan, kenettel és sok idegen szót használva beszélt. Epés szomszédja oda sűg a mellette ülőnek: „Most már értem, miért neveztetik Kajhelesz németül: Der Prediger! Kajhelesz ugyanis úgy kezdődik: Havél havólim (balgaságok balgasága), omar Kajhelesz (amit a Prediger mond). A mi szónokunk is ilyen.

Fégele néni...

Dunaszerdahelyi történet, az én pátriában, mintegy nyolcvanöt évvel ezelőtt. Amikor Szerdahelyen még nem volt sem vasút, sem táviró, de még petróleumlámpa sem; amikor még fagygyertyával világítottak a gazdagok is és koppantóval távolították el a már huszszura izzott gyertyából bombáját. Akkor élt Szerdahelyen az áldott lelki Fégele néni, akinek nevéhez, mikor halála után beszélték róla, majdenki hozzátette:

— *In gan eden rüht se, di cedi-kessien...*

Fégele néni, akit héberül alkalmasint Cipajre-nak hívtak, természet, külső megjelenésre tökéletes megfelelője volt a nevének. Kicsi volt, finom és törékeny, mint egy gyöngye kis madárka. De bezzeg nagy volt és erős a lelke, és amilyen kicsi volt a teste, olyan nagy volt a vallásossága és a jó szíve.

Nem volt nagyon tehetős asszony, de több jót, mint ő, még a leggazdagabb szerdahelyiek sem tehettek. Csak ketten voltak az urával, de mindennap négyre is főzött, *erev sabosz és erev jomtov*-kor ötre is. Mert hát: *tammer kümmt en ajrach, tammer kümmen cud archem* (hátha jön egy vagy két szegény vendég) — mondta. És mindennap, mikor delet harangoztak a városban, kiállt a kapu elé és akár jött *ajrach*, akár nem jött, a legelső szegény gyermeket, aki arra jött, nyájasan magához intette:

— Már megebédeltél, kis fiam, vagy kis leányom?

S hogy a kis szurtos rendszeren sírva fakadt és azt mondta, hogy édes anyja ma nem főzött ebédet Fégele néni bevitte magával és alaposan jóllakatta a gyermeket.

Mikor kenyeret sütött, dupla *chalet* vett mindig a tésztaból. A kisebbik, a baracknyi nagyságu, volt a tulajdonképeni *chale*, erre moncotta az áldást és dobta be a kemencébe a parázs közé, a nagyobbikból, amely két fontnyi is volt, lángosokat sütött, bekente libazsírral vagy vajjal és elosztotta szeretettel az apró nép közt. Tudták is már a kis szentek: ha Fégele néni házának hátsó kénye nagy füstöt ereszt, akkor kenyérsütés van és lesz lángos...

Boldog volt, hogy jót tehetett és csak az szomorította meg drága zsidó szívét, hogy végig kellett hallgatnia, ha hallalkodtak előtte a szegények.

— Ők tesznek én velem jót — gondolta — hogy alkalmat adnak I'tennek tetsző dolgot cselekednem és ahelyett, hogy én mondanék nekik köszönetet, még ők hallalkodnak és csokolják a kezemet... Ezen valahogyan segíteni kei-

lene... de hogyan?

Fégele néni ezen a problémán nagyon sokszor törte a fejét. Hiszen szép, nagyon szép, ha piros az embernek az arca, de ha csak azért piros, mert szegénykezik, hogy alamizsnára kérhőztatta a rossz sors akkor mi is csak süssük le a szemünket. Hogy csak úgy tudunk jót tenni a szegénynek, hogy egyuttal szegénykezni is készítségük, *holott úgy kellene gyakorolni a micvet, hogy ne érezze magát megaláztattnak a szükölködő.*

Hosszu hónapokig törte a fejét végre is a Perék a/apos ismerete és tudása jutatta Fégele nénihez.

Honnan ismerte Fégele néni a Perék-et? Története van ennek. Mjnt rendkívül vallásos asszony, mindennap imádkozott *sáchrizst, minchót és máárivot*; étkezés után *bencsolt* és lefekvés előtt *krimelájnot* gondosan; szombat délután télen, elmondta a *borchi náfsüt* és nyáron a soron lévő *Perék*-et. Le'lki megújodására volt mindennap az imádkozás és csak az nehezített rá vallásos szívére, hogy nem tudván héberül, nem értette meg mit mormol az ajka.

Ugy segített magán, hogy németre fordított szidert szerzett be. Milyen gyönyörűsége volt ezután az imádkozás! Hogy megértette a *Jigdál*-nak utóérhetetlen szárnyalását és fenségét, bensőséget a *Börüch seómár*-nak és káprázató ragyogását az utána következő zsoltároknak; vagy szombaton a *Nismász*-nak felemelő költői szépségeit!

Különösen megkapták a lelkét a *Perék* tanításai és eszméi. Külön tanulmányá tárgyává tette éppen oly nemes, mjnt bölcs atyáink örökbecsű magasztos példázatait. Minden szombaton egy-egy Peréket ötször-hatször is átvett és úgy belemélyedt a tartalmába és úgy szitta fel minden szavát a lelke, hogy mire vége lett a nyárnak, olyan *Perék*-tudós lett Fégele néni, hogy ritkította párját a férfiak között is, sőt zavarba hozta egy ripszrtjával a szent hitközség nagy tudású rovját (rabbiját) is.

Ugy történt, hogy mire ősz lett és fokozott mértékben a szegényekre kellett gondolni és a kiméltre, amellyel a szegényeknek tartozunk, hogy ne égesse arcukat a jótékonykodás: Fégele néni az az ötlete támadt, hogy mintájára a *Chevre kadisának*: asszonychevrát létesít a városban, amely szigoruan titokban működjék, amely szegény zsidó menyasszony-leányoknak postán küldi kéretlenül a segélyt: N. N. küld magának száz forintot; postán küld más szegényeknek heti pénzt, tüzelőfára- és ruhávalót télen, maczeszruvalót tavaszkor és

iggy tovább. És mindig csak az ismeretlen N. N. küldi és nem fognak szegénykezni a szegények.

Beavatta tervébe férjét, de a leghevesebb ellenzéssel találkozott. Fégele néni sokkal finomabb húrozatú lélek volt, sem hogy vitára ment volna az urával, de annyit mégis megtett, hogy megfellebbezte a verdiktumot a rebébehez. De amikor a *röv* is csak azt moncotta, hogy a jótékonykodás gyakorlása elsősorban a férfiakra tartozik, Fégele néni, a legnagyobb tisztelettel bár, de határozottan azt mondta:

— Ez nem áll. Bocsásson meg Rebbe, de a Perék szerint is a jótékonykodás elsősorban a zsidó asszonyok dolga.

A rebbe erre meglepetten felhézett.

— A Pirke óvajsz mondjá ezt? Hol?

— Mindjárt a második misnában, felelte szent meggyőződéssel az asszony. Az első Perék második misnája ezt mondja: „*Al slajsó dvörím hojalem ajméd, három pilléren nyugszik a világ. Al hátajro, a Tórán, Al hoavajdó, az I'ten tiszteletén, Al gmilüs chaszódím és a jótékonykodás gyakorlásán.*”

— Emezz, bólintott a rebbe. Nos' tovább...

— Nos, folytatta Fégele, a Tórából mi asszonyok egészen ki vagyunk rekesztve; mi nem tanulunk *chümet* és *rasi-t*, nem tanulunk *macht* és *gemoret*, az *avajdóból* is ki vagyunk zárva mert mi nem számítóunk a *minjon*-hoz, mi nem kapunk *alijót*, még *hagbe-gelilet* sem; mi nem öltünk *taliszet*, nem rakunk *tefillint*, de még *kadist* sem mondhatunk, rebbe. Mi marad hát nekünk asszonyoknak? A *g'milüs chaszódím*, a jótékonykodás, a harmadik pillér, amely támasztja és fenntartja a világot. Ezt a harmadik pillért magunknak asszonyoknak követeltem. De különben is: a férfiak vagy ülnék és tanulnak és belemerülvén buvárkocásába a szent Tannak, nem látják a szükölködő világot, — vagy dolgoznak és kereskednek a férfiak, tele van gondokkal a fejük s akkor azért kerüli el figyelmüket a szegénység.

— Igazsága van! — felelte meggyőződéssel a rebbe. Tegyen hát úgy, ahogy vallásos lelke azt megszugta és csinálja meg azt az asszonyok chevráját.

Ki volt boldogabb, mint Fégele néni? Hamar magához kérte asszonyismérorői közül azokat, akiről tudta, hogy nem fognak fecsegni és megmagyarázta nekik, amit elgondolt volt. Így oldotta meg Fégele néni a problémát, hogy kell jótékonykodást gyakorolni úgy, hogy ne piruljanak és ne szegénykezzenek a szegények.

Fégele néni, *in gan eden rüht se...* én is csak így fejezem be ezt az írástomat. Csermely Gyula

Zsidó bűnbak

Lehmann-elbeszélés, a XVIII. századból.

9

— Hát ha ez az eset bekövetkezik és a herceg uralomrajutása után nagy hatalomra tesz szert, fogadjá tőlem, mint tapasztalt öreg jóbaráttól — mondta Reb Léb — azt a tanácsot, hogy az országot kormányozza jól, erre használja fel a hatalmát, nem pedig arra, hogy meggazdagodjék.

— Na, ez igazán nagyfokú tapasztalatlanságra vall — felelt Süss. Nem olyan könnyű dolog azt mondani, hogy a hatalom célja az legyen, hogy az ország népe boldoguljon, mert a hatalmon levők elsősorban azt értik az ország boldogulása alatt, hogy ők jól éljenek. Az én uramnak például igen sok adóssága van és igen sok költséges passziója. Ehhez bizony sok pénzre van szükség. Az én feladatom lesz, mindent a pénzt előteremteni az ország jövedelméből. Ha lehetséges, akkor olyan módon, hogy az ország jövedelmét fokozzuk, ha pedig nem, akkor bizony az ország lakosságát kell erősebben megadóztatni és kiszajtolni amennyit lehet. Természetesen, ha én azt megteszem, akkor az én uram nem lesz hálátlan irányomban és nekem is jutni fog bőségesen, mert hisz boldog volnék, ha a kellő alkalmat ki nem használnám. De egyelőre még nem tartok ott. Most kell utaznom először Frankfurtba, hogy egy kis pénzt felhajtsak és ha elintéztem Frankfurtban a dolgaimat, Oppenheimba megyek, hogy nagybátyámat meglátogassam. De nagyon kérem, hogy ne árulja el kiletemet senkinek, úgy szeretném, ha öreg nagybácsim elé, mint egy teljesen ismeretlen ember léphetnék és így tudnám meg, vajjon megbocsájtott-e nekem.

Reb Léb természetesen megígérte ezt neki. Azután leültek ebédelni. Este is ott maradt Süss régi jötevőjénél, s elbeszélgettek az elmúlt időkrol.

Másnap Frankfurtba indult, hogy a herceg részére pénzt teremtsen. Süss üzleti útja ezúttal igen nagy nehézségekbe ütközött. Elvitte a herceg váltóit az egyik pénzemberhez. Ez kategórikusan visszautasította:

— Ugyan, hova gondol? — mondotta. Ennek a hercegnek adjam oda az én pénzemet? Hiszen ennek több adóssága van, mint fején a hajszál. Egy fillért sem adok. Bekopogtatott egy másik pénzemberhez és elmondta neki:

— Jó üzletről van szó. Nem tart soká, Karl Alexander a württembergi trónra lép és akkor megkapja a tőkét búsás kamattal együtt.

— Ki tudja, felelte ez, vajjon a herceg eléri majd a trónt, hiszen nem sokkal fiatalabb, mint az uralkodó herceg, elmondták azonkívül nekem azt is, hogy a háborúban egy komoly lábsebet szerzett, amely állandó kezelésre szorul. Csak egy kis fertőzés kell és akkor esetleg nem lesz többé abban a helyzetben, hogy uralkodhassék. És hogyha a Maga ura nem lesz uralkodó herceg, akkor — ugyebár ezt Maga is bevallja — nem jó egy árva fityingre sem...

Süss látta, hogy nem tud boldogulni a zsidó bankárokkal. Gondolt egyet és keresztény pénzemberekhez fordult. Amikor az egyiket meglátogatta és elmondta neki, hogy miről van szó, ez megbotránkozva kijelentette:

— Mit? Ennek a hercegnek kölcsönöznek pénzt, ennek a megbízhatatlan embernek, aki a protestáns vallást elhagyta és katolikus lett? *Soha!* Azt mondja Ön, hogy pénzbeli nehézségei vannak? Annál jobb! Menjen csak tönkre! Az én pénzemmel ne menekülhessen.

Erre Süss elment egy katolikus bankárhoz és elmondta neki, hogy miképen járt a protestáns kartársánál. Ezzel

ugyanis azt akarta elérni, hogy az illető nagyobb hajlandóságot mutasson a kölcsönzésre. De ez nevetni kezdett:

— Az én barátom mondta, hogy a herceg nagyon ügyyü. Üzlet az üzlet. Üzletnél nem szabad kérdezni senkinek a vallását, ami a dologra nézve teljesen közömbös. Ha holnap meglátogatna valaki és a török nagyvezértől hozna egy jövedelmézőnek látszó ügyet, nagy örömmel mennék bele. Miért is ne? Éppen azért Ön nagyon téved, ha azt hiszi, hogy én a Maga urának pénzt fogok adni, csak azért, mert katolikus lett. Ellenkezőleg, ez ok arra, hogy ne menjek bele a dologba. Nem türelmetlenségből, hanem más okból. Ismerem ugyanis a württembergi rendeket; olyan vakbuzgó protestánsok, hogy képesek az urát a trónöröklésből kizárni, csak azért, mert katolikus.

— Bocsássá meg, tisztelt uram, de ez az ügy teljesen rendezve van. Már 1729-ben Alexander herceg a rendeknek kívánságára írásban kötelezte magát, hogy Württemberg lutheránus egyházának ügyeibe semmiképen sem fog beleavatkozni. Erre biztosítékot vállalt három hatalmas protestáns udvar: Poroszország, Anglia-Hannover és Dánia-Holstein.

— Hát, ha ez rendben van, akkor hajlandó vagyok tárgyalni a dologról. Meddig terjed az Ön hatásköre?

— Az én meghatalmazásom a legmesszebbmenő, ami csak elképzelhető. Itt van egy néhány üres blanco-váltó, aláírva uram nevével és pecsétjével.

A bankár figyelmesen átnézte az okiratokat, majd megjegyezte:

— Úgy látom, teljesen bírja urának a bizalmát.

Az üzletet megkötötték. A felvett pénzeket Süss amsterdami és antwerpeni bankházak útján Brüsszelbe irányította, ő maga pedig elhatározta, hogy meg fogja látogatni nagybátyját.

Különös érzések töltötték el Süsst, amikor díszes fogatján Oppenheim városába érkezett. Eszébe jutottak azok a napok, amelyeken, mint kisfiú szaladgált az utcákon. Minden oldalról oda sereglettek a kíváncsiak, találgatták, vajjon hová tart az előkelő fogat és amikor megállott a rabbi háza előtt, akkor a kíváncsiság a legmagasabb fokra emelkedett, nem tudták mire vélni a dolgot. Mit akar egy ilyen nagy úr ott?

Süss kilépett a fogatjából, figyelemre sem méltatva a bámészkodó tömeget, belépett az általa oly jól ismert kis házába, kinyitotta kopogás nélkül az ajtót, amely abba a szobába vezetett, ahol nagybátyja dolgozószobája volt. Meghökkenve megállott. Egy leányka lépett elébe és erre a sokat próbált, érzéketlen Süss, félig sírva felkiáltott:

— Anyám, talán halottaidból feltámadtál?

A fiatal leány ijedezve és kérdő tekintettel nézett rá. Süss rögtön magához tért és azt mondotta:

— Bocsánatot kérek, kedves Kisasszonykám. Kegyed rendkívül hasonlít egy drága elhunyt hozzátartozómhoz, úgy, hogy az első látásra önkéntelenül is kifejezést adtam érzeimnek. De azt mindenesetre jó jelnek tekintem, hogy legelső beléptemkor elémbe tünt anyámnak képe, ahogy az megmaradt kora ifjúságom óta emlékeimben, hisz, sajnos, egész kis fiú voltam, amikor elvesztettem őt. De egyéb-iránt szeretnék beszélni a rabbi úrral.

— Apámat tetszik keresni? Az most a szomszédba utazott egy esküvőre.

— Kegyed apját? Én Rabbi *Sancho Bunzlauer*-t keresem.

— Igen, ez az apámnak a neve.

— Kisasszonykám, én úgy voltam értesülve, hogy a

rabbi úrnak nincs gyereke. Engedje azért megkérdeznem, mit csinál a kedves mama?

— Már két éve temetőben pihen — mondta a kisleány csendesen, miközben egy könnyet törölt ki szeméből.

— Hát szomorú bizony, hogy nem találok itthon.

— Az úr talán ismerte anyámat?

— Természetesen, nagyon jól. Szelíd, derék, jószívű asszony volt, de hát úgy látom, hogy él a leányában.

— *Milyen kedves, uraságod!*

— Meddig tarthat, amíg visszajön édesapja?

— Remélhetőleg itt lesz nemsokára.

— Akkor engedje, hogy itt megvárjam.

— Nagyon szívesen, uram.

Süss kiment, elintézte a kocsiat, majd visszatért és helyet foglalt. A fiatal leány beszédbe elegedett vele és megkérdezte, tőle:

— Ha szabad érdeklődnöm, milyen kapcsolatban tetszik lenni apámmal?

— Én régi barátja vagyok. De mi a kegyéd neve.

— Az én nevem *Judit*.

— Szép név, de úgy látom, jaj volna annak a Holofernesznek, aki magához merészkednék.

— Nem értem Önt.

— Nem ismeri Judit és Holofernesz történetét?

— Ismerem, de nem tudom, mit akar mondani ezzel.

— Hát nem tudja, hogy Holofernesz a szép Judit miatt fejet vesztette?

Judit büszkén felemelkedett, végignézte az ismeretlen férfiút s erélyesen rászólt:

— *Milyen hangon beszél velem az Úr!...*

(Folyt. köv.)

HIREK

NAPTÁR

Sabosz Ki-szécze, Elül 9, I-II. Perek

Gyertyagyújtás (Bpest): 6.—

שבת קמיעה " " 7.—

שבת קריאת שמע (Bpest): 7.40

Legközelebbi szám א"ח: szept. 13.

— A kormányzó az egyke ellen. Magyarország kormányzója a vidéken bölcs és emelkedett szavakat mondott a család védelmére és az egyke okainak megszüntetéséről. Minden intézkedést, amely ezirányban történik nagy szeretettel üdvözlöl az egész orthodox zsidóság, mert a falusi nép példaadása e tekintetben igen üdvös hatással lesz a neológ zsidóság ama rétegeire, amelyekben ez a nemzedéklő társadalmi bűn grasszál.

— Egy rabbi letartóztatása és szabadlábra helyezése. Kolozsvárról jelentik: Kinos feltűnést keltett az erdélyi zsidó társadalomban, a szomszédos Egeres község fiatal rabbiájának Goldstein Károlynak letartóztatása. A román többségű község magyar és zsidó kisebbsége és a többségi elem évtizedeken át zavartalan harmóniában éltek egymással, amely harmónia azonban az ú. n. jobboldali agitáció folytán az utóbbi időben felbomlott. Ennek a következménye ez az ominózus eset is, amely azzal kezdődött, hogy dr. Sotel körorvos 9 éves fia ököllet ráütött a rabbi tízéves unokahugára, amire a rabbi ráütött a verekedő gyerekekre. Erre azután a román körorvos feljelentette a rabbit „súlyos testi sértés” címén, ame-

lyet dr. Negrea bányaorvos bizonyítványával igazolt. A csendőrség letartóztatta a rabbit és bekísérte a kolozsvári ügyészségre, ahol — szabadlábra helyezték, mivel „súlyos testi sértés”-nek nyoma sincsen. Az eljárás folyik.

— Az új ungvári orth. iroda kedden, e hó 3-án ülésezett, melyen a ruszinszkói rabbikar számos kiválósága megjelent. — Bővebbet legközelebb.

— Orth. hitélet Brünnenben. A régi morva fővárosban az utóbbi évek óta a vallásosság örvendetes lépésekkel halad előre, ami főként számos szlovenszkói orth. hittestvérnek a városban való letelepedésével függ össze. Már régebben hírt adtak a Brünni orthodoxok tömörüléséről, akik legújában már egy 350—400 személy befogadóképességű templomot építettek, melyet a múlt héten avattak fel, nagy ünnepség közepette.

— A csehszlovák sajtóiroda közli: Az utóbbi hónapokban gyakran fordult elő, hogy szlovenszkói illetőségű zsidó egyének azzal a céllal utaztak Egyiptomba, hogy ott rövid időre letelepedjenek és onnan kíséreljék meg a Palesztinába való bevándorlást. Ezek az egyének, kik többnyire egyhónapos turistavizummal érkeznek Egyiptomba, az ottani csehszlovák hatóságokat arra kérik, hogy szerezzék meg nekik a palesztinai vizumot. A csehszlovák külföldi képviselőknek nem áll módjukban a vizumokat megszerezni, mert a fennálló rendeletek értelmében a palesztinai vizumot csak ott lehet megszerezni, ahol a kérelmezőnek állandó lakhelye van. Emiatt nagyon gyakran fordul elő, hogy a kérel-

mezők súlyos anyagi veszteséggel kénytelenek Csehszlovákiába visszatérni. Mindazok tehát, akik ilyen úton akarnak Palesztinába jutni, figyelmeztetve lesznek, hogy ez az út semilyen reménnyel nem kecsegtet és csak felesleges anyagi kárt okoz a vándorolni szándékozóknak.

— Péntek este a moziban. Nagy reklámmal adták az egyik pesti mozgószínházban az „Ez a föld” című filmet, amely bemutatja a palesztinai föld megművelésének egyes fázisait 5 évtized óta. A nagy reklám természetesen elidézte a reakciót: éretlen zöldinges fickók ellöttek és az előadás alatt bűzbombákat hajigáltak. Egy kis botrány volt és egy kis rossz illat. Egyéb baj nem történt, csak egy kis szépséghiba. A premiért ugyanis éppen péntek estére tették...

— Abesszinia háborús manifesztációjában a Négus negesti (Királyok királya) többek között a köv. mondja népeikhez: Nagy ősapánk bölcs Salamon király mondotta: „bölcs ember hétszer forgassa meg nyelvét, mielőtt kimondja gondolatait”. E bölcs szavak lebegjenek minden államférfi előtt. Viszont a biblia arra tanít bennünket, hogy Dávid, a zsidók királya, egyszerű parittyából kidobott kövel, legyőzte az óriás, filiszteus Góliátot. Mindez lebegjen hazánk minden fiának szeme előtt.

— A nyíregyházi jesiva a szemeszter befejezése és a „Hachono b'jajm tajv” megdicsőült szerzőjének Jahrzeitja alkalmából szüdasz miczvót rendezett, mely körül Goldberger L. (Oros) és Goldberger D. (Budapest) növendékek buzgózkodtak. Wider Sulem főrabbi mélysánfású beszéde után Wider Herczke jesivavezető szorgalomra és intranzigens chaszidikus vallásosságra buzdította a tanítványokat. R. Mordche Walter Tóra-beszéde után a köv. növendékek psaltije következtek: Klein H. (Gebe), Rosenberg M. (Nyíregyháza), Wächter B. (Nyírbátor).

— **KÉRELEM:** Kérjük a hitközségek f. vezetőit, hogy tekintettel a jesivák városos helyzetére, szíveskedjenek a „Tomché Jesivosz Sabosz” jövendelmét mielőbb 40.530 számú postacekkszámunkra beküldeni, azon hitközségek pedig, amelyek a T. J. Saboszt bármely okból még nem rendezhették, szíveskedjenek azt mielőbb megtenni. A jelenlegi nehézségek helyzetben egyetlen hitközség hozzájárulását sem nélkülözhetjük.

Orsz. Tomché Jesivosz Egyesület

— **Sírköavatás.** Böhm Jakabné szül. Schwarz Evelin sírköfelavatása f. hó 15-én, vasárnap d. e. 11 órakor lesz a Granát-utcai orth. temetőben.

— **Rabbibelkötés Pöstyénben.** Lélekemelő, lakodalommal egybekötött ünnep keretében iktatta be rabbiszékébe vasárnap a pöstyéni orth. hitközség új főrabbiát R. Jozsef Benczió Ungárt, a nyitrai főrabbi jeles fiát. Az új főrabbit, mintegy ötszázan (köztük a jesiva növendékei) kísérték Nyitráról Pöstyénbe, ahonnan küldöttség ment elébe Lipót-várra. A pöstyéni állomáson cca 1500 ember, köztük számos rabbi, hatalmas jechi-kiáltással fogadta a fiatal Ungár főrabbit, akit elsőnek Holczer Károly üdvözölt. Az üdvözlést az ifjú lelkipástor megatottan köszönte meg. A feldíszített templomnál már vagy 5000 főnyi tömeg szorongott, amikor a menet a templom elé ért. Itt Fürst Ignác hitk. elnök, a főszolgabíró és a polgármester köszöntötték. A főrabbi szép válaszbeszéde után a fiatal pap hatalmas ovációval kísért fulmináns székfoglalója következett. Minchó után volt az esküvő a megd. Weber pöstyéni főrabbi lányával, melyet este 400 terítékes lakodalom követett. Felszólaltak a nyitrai, tapolcsányi, szepesófalusi, vágúj helyi főrabbiak, az eperjesi dájon, Schenk (Wien) Niszel Lipót (Bpest) stb. stb. Pappenheim orsz. irodai elnök és számos hitközség és rabbi képviselve volt a lélekemelő ünnepségen, melynek rendezése körül főként Abelesz Jenő, Link Béla, Bernfeld Hugó, Nagel Ignác, Stern Simon; Fuchs és Weiszbrunn fiúk szereztek érdemeket.

— **A katonák ünnepi szabadságolását** köztudomás szerint 3 héttel az ünnepek előtt a hitközségeknek kell kérniük a helyi parancsnokságoktól. Erre ezúttal felhívjuk az orth. hitközségek figyelmét!

— **Az újfehértói Rebbe Szatmáron.** Újfehértóról jelentik: R. Gólem Eliezer Halberstamm, unokája lakodalmára Szatmárra utazott, s csak két hét múlva tér vissza Újfehértóra.

— **Ki utazik Belzbe?** Mindazok, akik az ünnepekre Belzbe utazni óhajtanak, a kedvezményes (75%) vizumok megszerzése céljából útleveleiket P 6.50 kedv. vizumdíjjal együtt legkésőbb szept. 17-ig annál is inkább küldjék be, mert ezen időn túl kedvezményes vizumokat nem kaphatnak. Niszel József, Bpest, VII., Rombach-utca 16. (Telefon: 439—96, postacsekksz. 32.714.)

— **Szombattartó álláskövetítés.** Pozsonyban az Aguda ifjúsági csoportja felhívással fordul a szombattartó üzlet, iroda, stb. tulajdonosokhoz, hogy minden állásüresedést jelentsenek be az egyesület „Somré Sabosz-álláskövetítő országos központjához, Bratislava, Edlov-dvor” címre. — Az egyesület természetesen csakis akkor tud gazdaságos feladatának megfelelni, ha azt nemcsak a munkakeresők, hanem a munkaadók is felkeresik ajánlataikkal.

— **A munkácsi főrabbi Balassagyarmaton** is időzött, szliácsi fürdőzése alkalmával. Feldmann gyarmati kántor közbenjárására ugyanis eljött a munkácsi főrabbi Heller Benedek újszülött fiánál a majhel és szandek tisztet betölteni. Az ünnepélyes aktus az örömmagyapa Simon Izsák szalámigyáros házában folyt le, nagyszabású, impozáns keretben. A munkácsi főrabbi jövetelének hírére, számos vidéki hívó is részt vett az ünnepségen.

Legyen vendégem a főünnepekre!

Egész éven át, a főünnepeken is, állandó minjén van.

Krausz Mór orth. kóser penziója a Svábhegy déli lejtőjén. I. Torbágyi út 110. Tel.: 65-2-75. Déli vasutól 59-es villamossal a végállomásig.

Dr. Frenkel Bernát vallás-tanár zsidó nevelőintézete

VI. Aréna út 84. Telefon 28-8-43. — Internátus a városligeti villanegyedben minden iskolatípus közelében fiúk és lányoknak. Leánytovábbképző 14 évesnél idősebbeknek, közművelődési és gyakorlati irányú tanfolyamok.

NEUVIRTH TESTVÉREK

ÓRAS ÉS ÉKSZERESZEK
Budapest, VI., Király-utca 28.

Brillians, ékszerek, ezüst dísz tárgyak, gyertyatartók, menórák, szerlegek, tórafelszerelések nagy választékban. — Olcsó árak. — Alkalmi vételek — Saját műhely. — Brillians, arany és ezüst beváltás. — Szombat és ünnepnap zárva.

Vendégszónoklatok, *Acson dr. Krausz* Mór gyulafehérvári főrabbi, édesatyjánál az ácsi főrabbinál vendégségben lévén, a hitközség felkérésére fulmináns drócsót mondott, Szónokot lelkesen ünnepelték. — *Nyitrai* Vorhand Mózes makói főrabbi, aki fia látogatására ott tartózkodott, nagyszabású drócsóval tisztelte meg a közönséget. — *Érsekújvárott* Tiger-mann békéscsabai főrabbi tartott vendégszónoklatot, a közönség óvációjától kísérve. — *Nyiregyháza*n Horovitz Andor rabbi Szilágynagyfaluról, a hitközségi elnökség megisztelése folytán kétórás magasszárnyalású drócsót tartott, mely a közönséget valóságos ragadta. A fiatal rabbinak nagy jövőt jósolnak. — *Besetercebányán* Welcz Izráel pesti rabbi fia tartott a hitközség felkérésére sikerült vendégszónoklatot.

x **A Lloyd Triestino Tengerhajózási Társaság** újabban a rendszeres heti palesztinai járatain felül, a Gerasalemme, Galilea és Palestina 12.250 tonnás gyors-hajókon kívül a megnövekedett forgalomra való tekintettel, még a Triestből és Genovából felváltva hetenként induló pompás egyiptomi luxushajóit, az Ausoniát és Esperiót is a palesztinai forgalom szolgálatába állította és a Jewish Agency londoni központjával való szerződése alapján a certifikáttal rendelkező palesztinai utasok részére a hajójegyárakat a legnagyobb mértékben mérsékelte. A palesztinai hajók két osztállyal rendelkeznek, I. és turistaosztállyal. A turistaosztályon is kizárólag két- és négyágyas nagy, szellős kabinok vannak, amely kabinokban a hajójegy ára, certifikáttal rendelkező utasok részére, bőséges, választékos, szigorúan rituális ellátással együtt P 125.50. Bármilyen felvilágosítással az okmányok, útlevel és vizum beszerzése tekintetében díjtalanul készséggel szolgál és eljár a társaság budapesti irodája: VII., Thököly-út 2.

x **Hölgyeink figyelmébe!** Ami elegáns és divatos, őszi és téli, selyem, szövet, bársony és egyéb divatárúkban, legolcsóbban beszerezhető *Spitz Hermann* áruházában, VII., Erzsébet-körut 34.

HEIDEN JENŐ
LÁTSZERESZ, üzletét VII., Király utca 21. alá helyezte. (Szombaton zárva)

BECKERT HUGÓ
parókakészítő specialista
A legújabb modellek
állandóan raktáron.
Budapest, Dob ucca 27
(Skrek-ház) Mérsékelt árak!

AMI ELEGÁNS ÉS DIVATOS

őszi és téli, selyem, szövet, bársony

és egyéb divatárúkban, legolcsóbban beszerezhető

SPITZ HERMANN áruházában VII. Erzsébet krt. 34

Royal-orfeummal szemben, saját házában. Szombaton zárva.

Pályázatok

A **nyiregyházi orth. hitközség** a nagyünnepekre egy kellemes hangú és az orthodox követelményeknek minden tekintetben megfelelő **בעל שחרית** előimádkozót keres. Jelentkezési idő: folyó hó 22-ig. Friedmann Jakob templomgondnoknál. Fizetés megegyezés szerint. Költség nem térítetik meg.

A **szarvasi orth. hitközség** keres a nagyünnepekre egy kellemes hangú **מישאי baal תפילה**-t. Fizetése 100 P. Ajánlatok hitközség címére küldendők.

A **földesi orth. hitközség** kellemes hangú előimádkozót keres a főünnepekre **Ungár József** hitk. elnök.

A **püspökladányi orth. izr. hitközség** keres a nagyünnepekre egy szigorúan vallásos és kimondottan jó **baal miszajt**. Fizetés 150—200 pengő. Megfelelés esetén esetleg állandó alkalmazás. Költség csak a megválasztottnak térítetik meg.

Kohn Jakob hitk. elnök

CSALÁDI HÍREK

(Négy sorig P 4, azonfelül soronként P 1.)

Ungár Olga Polgár és **Biermann Ernő** Hajdunánás, jegyesek.

Rosenbaum Rózsika Rakamaz **Deutsch Lipót** Bocrogekercsétúr, jegyesek.

Reichenberg Irénke Velky-Fedymes, **Steiner Béla** Zlaté-Moravce jegyesek.

Esrovits Ilus Surany, **Kohn Dezső** Dvory n. Z., jegyesek.

Binet Gyula és **Wilhelm Ella** Duna-fölcvár jegyesek.

Schwarcz Tünde Miskolc, **Goldstein Herman** Hodász, jegyesek. (Volt elnökneknek szívélyesen gratulálunk. **Mirjam Lednyegylet**, Miskolc.)

Tischler Lenke Nagykálló, **Steif Lipót** Nyiregyháza, jegyesek. (A nyiregyházi T. B. szívélyesen gratulál.)

A galantai Chavürasz Talmidim szívélyes mázaltovot kíván eljegyzéseikhez: **Steiner Binjamin** Chájimnak Bratislava, **Weinberger Adolf**nak Secovce és **Berger Chájim**nak Miskolc.

Kundmachung

Wirkungsvolle **ברשות** in deutscher Sprache für jede erdenkliche Gelegenheit wie zum Beispiel **Barmizvo, Chasene ריה וריק** Gast- u. Antrittsreden verfertige von Fall zu Fall zu mässigem Preise, unter Diskretion. Honorar von 5 Pengő **aufwärts**, 50 H. Porto recommandirt im voraus erbeten. —

Mein **ישראל** auf **אבות** P 1.20

Pschetti werden gegen extra Vergütung angefertigt.

Rabbiner ISRAEL BRAUN
Budapest, Szövetség ucca 43.

Apró hirdetések

Pályázatok és apróhirdetések díjazása: Minden szó egyszeri beiktatása 16, vastagon szeptett betűkből 32 fillér. Állástkeresőknek 10, ill. 20 fillér. Legkisebb hirdetés díja P 2.—. **As összeg előre küldendő be;** lehet 10 filléres levélbélyegekben is. Jelíges levelek továbbításához 20 fillér bélyeg melléklencző.

MÁTRAFÜREDEN orth. kóser **Klein-pensió** a fenyves mellett, villasorban, teljesen pormentes. Utószonban P. 5-től. **Klein Sámuel**, **Mátrafüred**.

SZOMBATTARTÓ, volt **textiles**, mint gyakornok állást keres. Cim: Fingerhut, Rombach-utca 8. temp'om.

KERESEK jól főző, szigorúan vallásos orth. nőt háztartásunkba. Csakis a háztartás minden ágában perfektek jelentkezzenek. Grosz Lajosné, Heves.

KERESEK azonnali belépésre bor- és pálinka nagykereskedésem részére, lehetőleg szombattartó pincémestert, (irodai munkában segédkező előnyben) és egy tisztviselőt. Mindkettőre vidékre utazgató, erős fizikumú, jó elacónnak kell lennie. Ajánlatok eddigi működéssel és fizetési ígérennyel küldendők: **Kepes Albert**, **Berettyóujfalú**.

HÁZTARTÁSBAN jártas vidéki fiatal leány állást keres. „Budapestre” jelige. **ÚGYES FIUT** tanulóinak, esetleg segédet felvesz: **Domány Arnold** divatárúháza, Egyek.

JÓCSALÁDBÓL való intelligens középkorú nő, orth. családnál elhelyezkedne. „Megbízható” jeligére.

FELVESZÉK gyermekek mellé, németül tudó orth. okl. tanítónőt, ki délelőtt a háztartásban segédkezik. Cim kettőslapon a kiadóban.

VALLÁSOS, megbízható, önállóan főző, gyermekszerető leányt keresek. Varráshoz értő előnyben. Mindenes van. **Poll Salamon**, Tét.

TEXTILSZAKMÁBAN jártas fiatal, szombattartó eladót, vagy eladónt felvesznek. „Fővárosban” jeligére.

HÁZTARTÁS minden ágában jártas, komoly, vallásos zsidónt azonnali belépésre keresek. Cseléd van. Ajánlatot, fizetési igény és referencia megjelölésével kérek. **Weiner Jenő**, Jászkarajenő.

ELLÁTÁST kaphat tanuló ifjú, úricsaládnál, zongora-, fürdőszobával, Zeneakadémia mellett. Ajánlatok „Orthodox” jeligére.

TANÍTÓNÓ perfekt német, hosszú gyakorlattal, orth. családnál elhelyezkedne. **Grünfeld Hermin**, Miskolc, Széchenyi utca 90.

FAKERESKEDÉSBEN gyakornoki állást keres, polgárit végzett volt böcher. **Licht**, Körösladány.

GAZDALKODÁSHOZ érto 40—42 éves szombattartó fiatalember 500 holdas birtokba benőszülhet. „Őszinte” jelige. **INGATLAN** fedezettel első helyre kölcsön vennék 10.000 pengőt, 12% haszonrészesedésre. **Kohn Dávid**, Balatonszemes.

PARÁDFÜRDŐI vendégek diétás, orth. kóser kosztot kaphatnak **Izsák Manó**-nál, Recsk.

HÁZITANÍTÓT intelligens, vallásos férfiút keresek három polgárista fiú mellé. illető németben perfekt, chümis-rasit és gemóret tanítson és korreptálásban jártas legyen. **Landesman Henrik**, **Makó VALLÁSOS házitanítót** keresek azonnalra, aki **chümis-rasit**, **tmach** és **gemóre-tajszeft**-t, valamint I. és II. polgárit tanítani és vizsgáztatni képes. Fizetés havi 30 pengő és teljes ellátás. **Wieder Miksa**, fakereskedő, **Jánk-Majtis**.

ORTH. URICSALÁD 1—2 d'akleányt kiűn szobába, teljes ellátásra elvállal. Cim a kiadóban.

C SINOSAN bútorozott szoba, magányos nőnek kiadó. Cim a kiadóban.

BEJÁRÓ intell. házikisasszonyt felvesznek. „Német előnyben” jeligére.

DIÁKLEÁNY, kellemes otthon talált vallásos úri családnál. Cim: **Károlykört** 15. I. 6.

KÉT ISKOLÁS GYERMEKNEK kitűnő nevelést és ellátást adna pozsonyi orth. úri család. Érdeklődni lehet: **Rauchmann**, **Bratislava**, Nam, Republikáj zo. **TANITÓKÉPZŐS** elvállalná gyermekek tanítását lakás, vagy szerény díjazásért. „Héberre is” jeligére.

BÓCHER, ki 3 év óta gyermekek vallási oktatását végzi hasonló állást keres, esetleg üzletben segédkezne. Cim: **Hoffmann L.**, Balatonszemes.

VALLÁSOS, 40 éves, önhibáján kívül elvált úriasszony kb. 45.000 Kc készpénzzel, feleségül menne vallásos fixfizetésű emberhez. (Özvegyiség nem akadály.) Ajánlatokat bélyeggel „Jobb jövő” jelige alatt, Müllerhez, Bratislava **Edlov-dvor**.

KIMUTATHATÓAN nagy hasznót hajtó exportüzlethez 3000 P-t keresek. Tökéjét a köcsönadó egy év alatt megduplázhatja. Komoly ajánlatok „Export” jeligére küldendők. Jugoszláviában összeköttetéssel bírók előnyben. (20 fill. bélyeg.)

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

Springer nyomda Bethlen Gábor u. 33.

ZSIDÓ ÚJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót יגל

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII, KERTÉSZ-UTCA 48
Telefon: 42—5—90. Csekk számla: 50.791.
Egész évre: 20 pengő. Külföldre P 25.

Szerkeszti:
Groszberg Jenő

Zsidó testvéri szolidaritást

Elül havának beköszöntése óta reggelként a *sajfor* hangja figyelmezteti a híveket a közelgő nagy ünnepekre. Lelkiismereti önvizsgálódásra, megtérésre, önkritikára, javulási elhatározásra buzdít, hangoztatja a próféta szavával: „*Hikajn likrasz Elajkecho, jisroel* — készülődj a te I'tened elé, óh Izráel”. Lelkünk talaját meg akarja művelni, hogy befogadhassa azokat az erkölcsi tanításokat, amelyekről a nagy ünnep szól, amikor I'ten ítélkezik létünk fölött. A felénk ragyogó fenkölt Elül-tanítások tündöklő napfényének egy sugarát jelenti a Misna ama szava, hogy „Rajshasonokor elvonulunk I'ten előtt, mint a nyájnak juhait” (*v'chol bóé ajlom jaavrim v'fonov kivné m'rajn*), azaz nemcsak, mint egyéneknek kell szám- adást adni tetteinkről, hanem, mint a közösség tagjainak is. Ezt a kötelességet napjaink eseményei különösen kidomborítják előttünk.

Itt van például a vasárnapi munkaszünetről szóló új rendelkezés. Bár a kormányhatóság részéről biztató ígéretek hangoztak el a szombattartó kereskedői és ipari réteg érdekeinek szemmel tartására, mégis tény, hogy a mai állapot súlyos gazdasági krízist jelent, a rendelet által érintett hagyományhű réteg számára. A *szombatot nem tartó* zsidó kereskedőt ez természetesen nem érinti közvetlenül. De a szombattartó testvére bajának elhárítására és enyhítésére: az ő részéről való összetartás, szolidaritás és összefogás is szükséges. Össze kellene fogni az egész zsidó társadalomnak és arra kellene igyekeznie, hogy közös erővel enyhítsen a bajokon — saját érdekében. Mert a mostani helyzet olyan, hogy száz százalékban rávonatkozik a költő szava a nehéz köről, amely „repült, de senki sem tudja hol áll meg és kit hogyan talál meg.” Az orthodox társadalom, az egész zsidóság szoros összefogása nélkül, ki van téve a legfeny-

getőbb esélyeknek. Olyan szolidaritásra volna szükség, amelyről a Tóra beszél, amikor előírja, hogy a *s'mitó*, az elévülés éve előtt nem szabad cserbenhagyni a nyomorgót, hanem „*advá adj neki*” és ne essék rosszul neked, amikor adsz neki, mert ennek a dolognak következtében (*biglal*) megáld Téged az Örök-kevaló”. A Talmud értelmezésében a szöveg (*biglal=galgal hachajzér*) azt is tartalmazza: ezen dolog fordultában meg fog téged áldani az Örökkevaló, ha arra gondolsz, hogy a baj kerekének küllőit az ember nem szabályozhatja és nem tudja mikor lesz neked is szükség a szolidaritásban rejülő erőre. Ennek a konstruktív, igazi segítséget jelentő összefogásnak nyomát sem látjuk a mi felekezeti közéletünkben.

Hányszor mondták, hogy a zsidóság között összetartás van. Sajnos, ez csak a zsidógyűlölők fantáziájában létezik, mert ők, ha csak egy bűnös zsidóról van is szó, egybekapcsolják vele az egész zsidóságot. Maga a zsidóság egy nagy része, erkölcsi tekintetben sohasem érezte az együvé tartozást. Különb, hogyan lehetett volna, hogy a vasárnapi munkaszünet teljes, az egész vonalon való kíméletlen bevezetéséért küzdők sorában ott látjuk a szombatot nem tartó zsidó kereskedőt, iparosokat, akiknek eszükbe sem jutott gondolni arra a vallásos rétegre, amelyet ezzel tulajdonképpen odadobnak a nyomornak és az egzisztencianélküliségnek. Sőt!

Számos, szombatot nem tartó zsidó kereskedő, egyenesen azért száll síkra a vasárnapi munkaszünet, avagy a szombati heti- és országos vásárok elrendelése érdekében, hogy ezáltal a szombattartó zsidó testvére konkurrenciájától mentesüljön!

Sajnos, így fest belülről a zsidó szolidaritás! A hiba természetesen abban

rejlik, hogy a *klal*, a közösség iránti érzés nem elég erős. *Erre nevelni kell a zsidóságot*. E tekintetben tanulhatunk a lefolyt cionista kongresszustól.

Nem cionista politikáról van szó, amelyről nem akarunk beszélni, és nem a cionista szervezet által Palesztinába hozott munkásosztagok és telepek valótalanosságáról, az általuk inaugurált, a Szentföld légkörét megfertőző ateizmusról, amelyet fájdalmas megbotránkozással visszautasítunk, hanem ki kell emelnünk a cionista kongresszusban kifejezésre jutó felelősségérzetet az egyetemes zsidóság problémája iránt. Az ismert chaszidikus magyarázat, a Tóra „*Onajchi ajméd bën Hasém ivénéchem* — én álltam I'ten és közöttetek” szavában, azt a tanítást látja kifejezve: Az „*En*”, az önzés, áll I'ten és az ember között, mert a szűkkörű önzés, a másokra való tekintetnélküliség, a saját érdek előtérbe helyezése tartja vissza az embert attól, hogy az I'tenhez való utat megtalálja.

Elül hónap szívhez szólóan felhangzó sajjorfúvása irányítani akar bennünket erre az útra és ennek az intő szónak teszünk eleget, ha a *klal*-érzésünket és az erkölcsi zsidó felelősséget megszállítottuk önmagunkban és nem felejtjük el, hogy kötelességeink vannak közösségünkkel szemben, mert csak közösségünkkel együtt, közösségünk keretében, vagyunk képesek eleget tenni a Mindenható által reánk ruházott hivatásnak és kötelességnek, a Tóra törvényeit megtartani, eszméit életünkkel megvalósítani. Minél nehezebb a zsidó társadalom helyzete, minél kíméletlenebb a külvilág nyomasztása, minél kegyetlenebb a létért való küzdelem — különösen a vallásos zsidó réteg számára — annál szükségesebb, hogy „*is esz rééhü jaazajrü*... egyik a másikat segítse és testvérenek azt mondja: *légy erős!*”